

Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/adea>

ISSN 2651 – 5067

“TÜRKÇE BENİM EVİM” PROGRAMININ ÇOCUKLARIN SÖZCÜK HAZİNELERİNİ GENİŐLETMEYE VE ETKİLİ KONUŐMALARINA KATKISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN ASSESSMENT ON THE CONTRIBUTION OF THE “TURKISH IS MY HOME” PROGRAM TO THE EXPANSION OF CHILDREN'S WORDS AND THEIR EFFECTIVE SPEECH

Nergiz VURAL* Rezan KARAKAŐ**

*MEB, Öğretmen, nergizkarakaya15@gmail.com, ORCID: 0000-0001- 2345-6789

** Prof. Dr. Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, rezankarakas@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-9138-3825

Referans: Vural, N., Karakaő, R. (2023). “Türkçe Benim Evim” Programının Çocukların Sözcük Hazinelerini Geniőletmeye Ve Etkili Konuőmalarına Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 27-81.

Gönderilme Tarihi: 10.04.2023

Kabul Tarihi :06.06.2023

Özet: Dil, bir milletin varlığını korumasında en temel etkenlerden biridir. Kültüre ait her Şey dille korunur, geliőtirilir ve aktarılır. Türk kültürünü korumak ve aktarmak için de gerçek/sanal her tür mecrada Türk dilinin doğru Şekilde öğretilmesi gerekir. Günümüz toplumunda bireylerin dil öğrenme/öğretme ortamları deđiŐmiŐ ve geliőtmiŐtir. Dil eğitimi süreçlerinde dijital ortamların payı azımsanmayacak seviyeye ulaşmıştır. Kitle iletişim araçları arasındaki önemini muhafaza eden televizyon da gerek dil gerekse kültür öğretiminde kilit öneme sahiptir. Çocuk doğasına nüfuz eden çocuk televizyon kanallarının farklı amaçlarla oluŐturdukları yayınlar, olumlu/olumsuz birçok muhtevaya sahiptir. Bunlar arasında dil ve kültür içerikli olanlar, alan yazını için kıymetli veriler barındırmaktadır. Türk dili ve kültürünün

öğretmesinde başarılı çalışmalara imza atan TRT Çocuk kanalının yayınlarında bu hususta birçok öge bulunmaktadır. Bu çalışmada, TRT Çocuk kanalında yayımlanan “Türkçe Benim Evim” programının Türkçenin söz varlığı ve telaffuzu açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Program “çocukların kelime dağarcığını genişletme ve etkili konuşmalarını sağlama” amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında programın amacına ulaşip ulaşmadığı da tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak yapılan çalışmada “Türkçe Benim Evim” programının dijital ortamda yayımlanan bölümlerinin tamamı Türkçe öğretimi esasında analiz edilmiştir. Çalışmada programın kelime öğretimi, kelimenin telaffuzu ve doğru yazımı ile kültürel unsurların aktarımı bağlamında zengin bir içeriğe sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen tüm veriler analiz edildiğinde programın Türk dili ve kültürünün çocuklara öğretilmesi hususunda başarılı olduğu ve ortaya çıkış amacıyla içeriğinin birbiriyle örtüştüğü neticesine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: TRT Çocuk kanalı, televizyon, kelime öğretimi, diksiyon eğitimi, kültür aktarımı.

Abstract: Language is one of the most fundamental factors in the preservation of a nation's existence. Everything that belongs to culture is preserved, developed and transmitted through language. In order to preserve and transmit Turkish culture, the Turkish language must be taught correctly in all real/virtual media. In today's society, the language learning/teaching environments of individuals have changed and developed. The share of digital environments in language education processes has reached a substantial level. Television, which maintains its importance among the mass media, has a key importance in both language and culture teaching. Broadcasts created for different purposes by children's television channels that penetrate children's nature have many positive/negative contents. Among these, those with language and culture content contain valuable data for the literature. There is a lot of data on this issue in the broadcasts of TRT Children's channel, which has accomplished successful works in teaching Turkish language and culture. In this study, it is aimed to examine the "Turkish My Home" program broadcast on TRT Children's channel in terms of vocabulary and pronunciation of Turkish. The program has been prepared with the aim of “expanding children's vocabulary and enabling them to speak effectively”. Within the scope of the research, it has been tried to determine whether the program has achieved its purpose or not. In the research conducted by using document analysis, one of the qualitative research methods, all of the digitally published parts of the "Turkish My Home" program were analyzed on the basis of Turkish teaching. In the study, it has been found that the program has a rich content in the context of teaching vocabulary, pronunciation and correct spelling of the word, and the transfer of cultural elements. When all the data obtained were analyzed, it was concluded that the program was successful in teaching Turkish language and culture to children and that the content overlaps with each other for the purpose of emergence.

Keywords: TRT Children's channel, television, teaching vocabulary, diction education, cultural transfer.

1. Giriş

Bir dile sahip olmak bir evrene sahip olmaktır. Gerek toplum gerekse birey için dil aslında bir varoluşun ifadesidir. Bu yüzdendir ki geçmişten günümüze bilinçli hemen her toplum dilini korumak, geliştirmek ve zenginleştirmek için yoğun çaba göstermiştir. Yapısı itibariyle devingen olan dil; tarihî, coğrafi, siyasî veya iktisadî olaylardan etkilenir. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren internet kullanımının yaygınlaşması, bu bağlamda elektronik/dijital iletişim kanallarının artması, dünya üzerinde konuşulan dillere olumlu veya olumsuz yönde tesir etmiştir. Bu bağlamda içtimai bir müessese (Ergin, 1990: 5) olan ve bir toplumun dünyayı algılama biçimini yansıtan (Börekçi, 2009: 8) dilin günümüz dünyasında varlığını sürdürmesi için hemen her tür imkândan yararlanmak gerekir.

Yapısı itibariyle yaşam boyu öğrenmeye açık olan hemen her birey -ana dilini ne kadar iyi biliyor olursa olsun- düşünce ve duygu dünyasının hem oluşturucu hem de yansıtıcı ögesi olan dile yönelik istendik müdahalelerde bulunur. Bu sayede bireyin hem dilinin hem de buna koşut olarak düşünce ve duygu dünyasının değişmesi beklenir. İzlenen bir film, yapılan bir seyahat, okunan bir kitap vb. sayesinde gerçekleştirilen bu türden uygulamalar sayesinde bireyin kendisini topluma sunum şeklinin de farklılaştığı görülür.

Aksan (2003: 55); düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan dilin çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge olduğunu belirtir. "Dil, insana özgü bir yeti olan simgeleştirme yetisinin en yetkin biçimidir" (Kıran ve Eziler Kıran, 2017: 62). Yapısı itibariyle doğal olmayan dilin insan hayatındaki macerası tam tersine oldukça doğaldır. Dil öğrenme sürecine yönelik anne karnında atılan tohumlar, doğumdan sonra da bebeğin fiziksel ve zihinsel gelişim sürecine koşut olarak bir süre sonra filizlenir, gelişir ve büyür.

Ana dili öğrenme sürecinde bireysel özellikler kadar çevresel şartların da önemli olduğu bilinmektedir. Bu yüzden okul öncesi ve okul döneminde hem eğitim kurumlarında hem aile içi ortamlarda gerçekleştirilen dil öğrenimine dair uygulamaların niteliği ve işlevi oldukça kıymetlidir. Televizyon gerek okul gerekse aile içi etkinliklerde -dolaylı olarak da olsa- kullanılan dil öğrenme mecralarından biridir.

Türk halkının televizyonla¹ tanışmasından bu yana yaklaşık yarım asırlık bir zaman dilimi geçmiştir. Bu süre zarfında televizyon, toplumsal yaşamda önemli ve ciddi değişiklikler meydana getirmiştir.² İletişim teknolojilerinin lideri olduğu dönemler her

¹ "Türkiye'deki televizyon yayıncılığının tarihsel süreci için bkz. (Şener: 2019).

² Nebi Özdemir, "Medya Kültür ve Edebiyat" adlı kitap çalışmasının dördüncü bölümünde sözlü/yazılı edebiyatın, geleneksel tiyatronun ve âşıklık geleneğinin televizyondaki yansımalarını, değişim ve dönüşümlerini ayrıntılı olarak incelemiştir. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Özdemir 2019: 281- 382).

ne kadar geride kalmış olsa da televizyon; ekrana, bilgiye, habere, eğlenceye erişimin nispeten daha kolay ve ucuz olması sebebiyle günümüz toplumunda da popülaritesini korumaktadır. Bu yüzden tüplü, siyah beyaz/renkli televizyonların artık bir hatıra olarak yaşatıldığı çağımızda uydu alıcılı, akıllı, led televizyonlar; sinema ekranını aratmayacak şekilde salonları süslemeye devam etmektedir.

İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve buna bağlı olarak toplumsal yaşamdaki değişimler “dijital kültür” adı verilen yeni bir kültürel mecranın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Çağımızda yediden yetmişe hemen herkes, bu kültür evreninde üreten/tüketen durumunda bulunmakta ve bu ortamlarla iletişimde bulunduğu saatlerden olumlu veya olumsuz bağlamda etkilenmektedir.

Günümüz toplumunda internet kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak televizyonun iletişim, haberleşme ve eğlence işlevlerinin azaldığı sanılmaktadır. Oysaki durum hiç de öyle değildir. Birçok yetişkin (özellikle orta yaş ve daha üstü bireyler) için hâlâ vazgeçilmez olan televizyon, sunduğu farklı kanal seçenekleriyle çocuklar için de cazibesini muhafaza etmektedir. Çocuk kanallarında yayımlanan her türlü içeriğin çocukların dilsel, zihinsel ve ruhsal gelişimleri üzerinde çeşitli etkileri olduğu bilinmektedir. “Çocukluk dönemi, bireyin kendi içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını öğrendiği ve o toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı dönemdir. Dolayısıyla bu dönemde çocuk medyası aracılığıyla gerçekleşen değer aktarımı çok etkilidir” (İnan, 2016: 200).

2008 yılında kurulan ve 2015 yılından itibaren 24 saat boyunca yayın yapan “TRT Çocuk” kanalının Türk dili ve kültürüne yönelik hazırladığı muhtelif içeriklerle çocuklar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda TRT Çocuk kanalında yayımlanan “Türkçe Benim Evim” programının Türkçe eğitime yönelik ne gibi katkılar sunduğu araştırmaya değer görülmüştür. 25 Haziran 2022 tarihi itibarıyla başlayan “Türkçe Benim Evim” programı hakkında TRT Vizyon Dergisi’nin Haziran 2022 sayısında şu cümlelere yer verilmiştir:

“Çocuklar yaz tatiline girerken TRT Çocuk kanalı durup dinlenmeden içeriklerini zenginleştiriyor. Kanal, bu ay da dopdolu. İki ayrı yapım haziran ayının sürprizlerinden. TRT Çocuk’un yeni kahramanları, hazinelere ait zenginlikleri korurken serüvenleriyle heyecanlı dakikalar yaşatacak. Bir başka program ise minikleri güzel Türkçeyle buluşturacak. Çizgi film “Hazine Takipçileri” ve “Türkçe Benim Evim” programı çocuklar için ekrana gelecek. (...)

Doğru, temiz, güzel Türkçe

TRT Çocuk’un yepyeni programı “Türkçe Benim Evim” ile çocuklar, günlük hayatta kullandıkları kelimelerin yanında yeni kelimeleri ve bu kelimelerin doğru telaffuzunu öğrenebilecek. “Türkçe Benim Evim” programı, tiyatroyla ilgilenen ve doğayı çok seven Begüm ile meraklı dostu papağan Çuçu’nun serüvenlerine ortak olan çocukların kelime dağarcıklarını genişletmeyi ve onlara etkili konuşmayı öğretmeyi hedefliyor. Yerli içerik çeşitliliğini artırmaya devam eden TRT Çocuk kanalının bu yeni programıyla çocuklar, Çuçu ve Begüm’le her bölümde yepyeni bir bilgi edinecek. Tarihî ve kültürel mirasımız

olan Türkçemizin doğru kullanılmasını sağlamayı amaçlayan yapım, haziran ayında TRT Çocuk izleyicileriyle buluşacak.

Türkçemizin bilinçli kullanılması adına erken yaşlardan itibaren farkındalık kazanılması önemli. “Türkçe Benim Evim” programı bu yönden çocuklara rehber olacak”(Gürman, 2022: 18).

Yukarıdaki bilgilere dayanarak “Türkçe Benim Evim” adlı programın doğru, temiz ve güzel bir Türkçe sloganıyla yola çıktığını ve çocukların sözcük dağarcıklarını genişletmeyi ve etkili konuşmalarını sağlamayı hedeflediği görülmektedir.

Amaç

Bu çalışmada çocukların sözcük dağarcıklarını genişletmek ve etkili konuşmalarını sağlamak gayesiyle yola çıkan “Türkçe Benim Evim” programında yer alan uygulamaları analiz etmek amaçlanmıştır. Çalışmada programın Türkçe öğretimi merkeze alan uygulamalarında dil ve kültür öğretimiyle ilgili farklı unsurlar olup olmadığı da irdelenmiştir.

Yöntem

Bu araştırma; nitel araştırma yöntemlerinden biri olan salt yazılı materyallerin değil aynı zamanda film, video kaydı, resim, fotoğraf gibi görsel ve dijital materyallerin de incelenmesine imkân sunan (Creswell ve Clark, 2007) doküman analizi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayımlanan Türkçe Benim Evim” programının internet ortamında yer alan tüm bölümleri araştırma materyali olarak seçilmiştir. Bu materyaller 20 bölümden ibarettir.

Araştırmanın Problemi

Bu çalışmada “Türkçe Benim Evim” adlı programın çocukların kelime dağarcıklarını genişletme ve etkili konuşmalarını sağlamaya katkısı var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Ayrıca programda yer alan Türkçe öğretimiyle ilgili her bir ögenin hangi amaçlarla kullanıldığı da araştırmanın problemleri arasındadır.

Araştırmanın Bulguları

Çalışma kapsamında TRT Çocuk kanalında 12.40 ve 17.35 saatlerinde günde iki kez yayımlanan “Türkçe Benim Evim” programı incelenmiştir. Programın yönetmeni Mithat İnandım, kadın karakteri canlandıran oyuncu ise Derya Özsoy’dur. Program TRT Çocuk tarafından BKM yapım şirketine yaptırılmıştır. Kadın karakter Begüm ile çizgi karakter papağan Çuçu’nun diyalogları ile sunulan programda Begüm, öğretici; Çuçu ise öğrenen karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. İzlemede yer alan içerikler hakkında aşağıda bilgi verilmiştir:

3 dakika 51 saniyelik olan 1. bölümde “hane” ekinin kullanımındaki değişiklikten söz edilir. Çuçu güzel havada dışarıda vakit geçirmek istemektedir. Dışarı çıkmadan önce Begüm; Çuçu ile söylenen kelimenin son harfiyle başlayan, içinde “h” harfi bulunan

kelime bulmaya dayalı bir oyun oynamak ister. Etkinlikte “merhaba, anahtar, rehber, rahat, tarih, hesap” sözcükleri örnek olarak sunulur. Oyun sırasında Begüm “pastahane” örneğini verince Çuçu tabelada “pastane” yazdığını söyler. Bunun üzerine Begüm ve Çuçu karşılıklı olarak “hastane” ve “postane” örnekleri üzerinde dururlar. 3 dakika 35 saniyelik 2. bölümde tiyatro metni, okuma provası, çene ve yüz egzersizleri hakkında bilgi verilir. Ayrıca çene ve yüz egzersizi uygulaması yapılır.

3 dakika 29 saniyelik 3. bölümde “Yağmur yağıyor/Seller akıyor/Çuçu bugün/Camdan bakıyor” şeklindeki bir tekerleme örneğine yer verilir. İzlençe içeriğinde ayrıca “ğ” sesinin telaffuzu ile ilgili seslendirmeler yapılır. 3 dakika 59 saniyelik 4. bölümde tekerleme üzerinde durulur. Tekermelerin tekrar edilerek kolayca söylenebileceği vurgusu yapılır. Ayrıca “sarımsak” mı “sarmısak” mı ikilemi üzerine de konuşulur. İçerikte yer alan tekerleme örnekleri şunlardır: Elmalar yedi buçuk/Onu da yedi bir çocuk, Çan çan çikolata/Ee hani bana limonata?, Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak, sarımsaklamasak da mı saklasak?, Bu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi, ortadaki su şişesi; Bir berber bir berbere, gel beraber bir berber dükkânı açalım demiş.

3 dakika 34 saniyelik 5. bölümde atlasın tanımı yapılır, telaffuz kurallarından olan “-ecek/-acak” ekinin doğru telaffuzunun ne şekilde olacağı Begüm tarafından izah edilir. 3 dakika 51 saniyelik olan 6. bölümde diyafram nefesi ve nefes egzersizlerinden bahsedilir. Çuçu dalgıç olmak istediğini söyler. Begüm, su altında uzun nefes tutmaya ihtiyaç duyacak olan Çuçu’ya yardımcı olmaya çalışır. Bu vesileyle Begüm, diyaframı tanımlayıp diyafram nefesinin ne işe yaradığını anlatır ve birkaç nefes egzersizi örneği verir.

3 dakika 30 saniyelik olan 7. bölüm, Begüm’ün daktiloda yazı yazmasıyla başlar. Bölüm içerisinde karşılıklı konuşmalarla icat, mucit, keşif, kâşif kavramlarına değinilir; hepsinin tanımları yapılarak örnekleri verilir. Telaffuz kuralı olarak da icat kelimesindeki “i” sesinin kısa okunduğu bilgisi izleyiciyle paylaşılır.

3 dakika 31 saniyelik olan 8. bölümde şiir antolojisinin tanımı yapılır ve şiir yazarının şair olduğu bilgisi izleyiciye sezdirilerek aktarılır. İçerikte ayrıca iyi bir şair olmak için neler yapılması gerektiğinden söz edilir. Karşılıklı konuşmalarda mâni ve kâğıt sözcüğünün doğru söyleyişleri üzerinde durulur. Program içeriğinde aynı zamanda bir mâni örneği de verilir. İzlençe, yeni kelime öğrenmenin kendimizi ifade etmede faydalı olacağı vurgusu ile tamamlanır.

3 dakika 32 saniyelik olan 9. bölümde Begüm ve Çuçu resimli kartlarla bir oyun oynarlar. Begüm, resimli kartları Çuçu’ya göstererek onun görsellerdeki varlıkların adını doğru bir şekilde telaffuz etmesi yönünde çaba gösterir. İçerikte “patlıcan, aşçı, eşofman, kaplumbağa, şemsiye” sözcükleri Çuçu tarafından önce yanlış telaffuz edilir; ardından hatalı söyleyişler Begüm tarafından düzeltilir. İzlençede kartlarda gösterilen varlıklar dışında “yanlış” kelimesinin de telaffuzuna vurgu yapılır.

3 dakika 35 saniyelik olan 10. bölümde “iyi ki, sürpriz” sözcüklerinin yazımı ve telaffuzu üzerinde durulur. İçerikte yazarken veya konuşurken hata yapmanın kötü bir şey olmadığı ancak doğru yazma ve konuşmanın öğrenme yoluyla sağlanacağı öğüdü verilir. Bu sayede izleyicilerin hatalarından olumsuz etkilenmemeleri, doğru ve güzel

konuşmak için gayret göstermeleri gerektiği de metinde örtük bir şekilde ifade edilmiş olur.

3 dakika 29 saniyelik olan ve sözcük öğretimi yönünden oldukça zengin içerikler barındıran 11. bölümde koleksiyonun, kartpostalın, alerjinin tanımı yapılır. Alerji türleri ve nelerin koleksiyonunun yapılabileceği de yine bu bölümde ifade edilir.

3 dakika 34 saniyelik olan 12. bölümde bahar temizliği geleneğinden bahsedilir. Begüm, salonda elinde temizlik beziyle toz almaktadır. Bu sırada robot süpürge çalışır. Çuçu süpürgeye korkar. Temizlik sırasında robot süpürgeye şarjının bitmesinin ardından şarj kelimesinin anlamı ve okunuşu Begüm tarafından izah edilir.

3 dakika 42 saniyelik olan 13. bölümde ülke ve millet isimlerinden, onlara ait yöresel yemeklerden söz edilir. Kazakistan'a arkadaşını ziyarete gidecek olan Begüm'e Çuçu sorular sorar. Program içeriğinde "Kazak mantısı" adının geçmesi üzerine Begüm'ün arkadaşları, onların meslekleri ve yöresel yemekleri üzerine bir konuşma başlar. Böylece Alman pastası ve Rus salatasına değinilmiş olur. Bölümde ayrıca arkadaşlık kurmanın iyi bir şey olduğuna, üniversitede yurt dışından öğrenci gelmesini sağlayan programla farklı milletten kişilerle tanışıldığına ve çeşitli meslek adlarına yer verilir.

3 dakika 39 saniyelik 14. bölümde Begüm spor yaparken Çuçu ile arasında "jimnastik" kelimesinin doğru sesletimi üzerine bir konuşma geçer. Daha sonra programın kahramanları, resimli kartlarla oyun oynarlar. Kartta bulunan "dinozor, maydanoz, laboratuvar, karpık" görsellerinin adları Çuçu tarafından telaffuz edilir. Çuçu'nun yaptığı hataların Begüm tarafından düzeltilmesiyle kelimelerin doğru sesletimleri izleyiciye aktarılmış olur.

3 dakika 58 saniyelik olan 15. bölümde Begüm, elinde içinde kartlar bulunan bir fanusla salona gelir ve Çuçu'ya sürpriz bir oyun hazırladığını söyler. Deyim öğretiminin yapılmasının amaçlandığı oyunda Begüm, Çuçu'nun söyleyeceği sayıya göre ona birer kart gösterecektir. Kartların bir yüzünde rakam öteki yüzünde ise görsel vardır. Deyimin tanımı yapılarak başlanan programda Çuçu'nun söyleyeceği sayıya göre çekilen kartlarda çıkan resimlere uygun birer deyim bulunarak deyim öğretimi yapılır. Bölüm içeriğinde aşağıdaki deyimlere yer verilir: dolap çevirmek, ipucu vermek, gözüne girmek, gözden düşmek, göz kulak olmak, göz gezdirmek, dikkatini vermek, can kulağıyla dinlemek, zor gelmek, açık kapı bırakmak, dört gözle beklemek.

3 dakika 44 saniyelik olan 16. bölümde Begüm'ün saksıya tohum ektiği sırada Çuçu'nun "tohum dikmek" sözünü söylemesi üzerine Begüm; tohumun ekildiğini, fidanın dikildiğini belirtir. Bazı kelimelerin nasıl kullanıldığını karıştırdığını ifade eden Çuçu, Begüm'e bazı sorular sormayı teklif eder. Karşılığında Begüm de Çuçu'ya papağanlar hakkında soru soracaktır. Soru-cevap oyununda gündelik hayatta sıklıkla karıştırılan aşağıdaki ifadeler öğretilir:

- Tohum dikilir, fidan ekilir.
- Fular ve kravat giyilmez, takılır.
- Kazak örülür; halı, kilim dokunur.
- Fotoğraf çektilir, resim çizilir.

3 dakika 30 saniyelik olan 17. bölümde salona sessizce giren Begüm'ün Çuçu'yu korkutmaya çalışması üzerine beden dilini çözümlemeye dayalı bir oyun oynanır. Oyunda karşılıklı yapılan beden hareketleri ile gösterilen duygu durumunun ne olduğunu tahmin edilmeye çalışılır.

3 dakika 41 saniyelik olan 18. bölümde Çuçu, Begüm'e eş sesli bir sözcük olan "yüz" kelimesinin hangi anlama geldiğini nereden anlayacağını sorar. Begüm de cümle içindeki anlamına bakılması gerektiğini söyleyerek eş sesli kelimenin tanımını yapar. İki kahraman, eş sesli kelimelerle ilgili çeşitli örnekler sıralarlar: Yüz, gül, atlet, bin, at, yaz, cilt, pazar, kaz, çay, aç, ekmek.

3 dakika 50 saniyelik olan 19. bölümde Begüm'ün Kuzguncuk'taki anneannesinin yeni evine gitme fikri üzerine Kuzguncuk kelimesindeki "-cuk" ekinin küçültme anlamı taşımadığı belirtilir. Diyalogda "-cik" ekinin küçültme işlevine değinilerek "evcik, bir lokmacık" sözcükleri örnek olarak sunulur. Konuşma metninde ekin her zaman küçültme anlamı vermek için kullanılmadığı da belirtilir. "Kuzguncuk" özel adının ve "kızılçık" tür adının da bu ekle oluşturulduğu belirtilir. Begüm ile Çuçu'nun karşılıklı konuşmalarında "kedicik, kuzucuk, papağancık" misalleri ile ekin acıma anlamında da kullanıldığına yani farklı işlevlerine yer verilmiştir. İçerikte "-cik" eki dışında "-imsi", "ce" ve "-ceğiz" eklerinin de kelimeye kattıkları anlama değinilir. "Sarımsı, kırmızımsı, uzunca" sözcüklerinin aldıkları eklerle kazandıkları anlamlar diyalogda vurgulanır; "yavrucağız" kelimesinde ise şefkat duygusunun çarpıcı bir şekilde ifade edildiği dile getirilir.

3 dakika 59 saniyelik olan 20. bölüm bozacının "Boza!" sesiyle başlar. Daha sonra boza ile ilgili şu bilgiler verilir: "Bozacı boza satıyor. Geleneksel bir içecek, soğuk algınlığına iyi geldiği düşünülüyor. Daha çok kış aylarında tüketilir. Üzerine leblebi konulur, hatta tarçın serpilir. Sokaklarda bağırılarak satılmasının nedeni de bir gelenek olmasıdır." Konuşmada, geleneğin tanımı yapılarak bozacının bir geleneği sürdürdüğüne değinilir. Diyalogda lavanta kesesi kullanmanın, bayramlarda büyükleri ziyaret etmenin, onların ellerini öpmenin, büyüklerin çocuklara hediye mendil vermelerinin de bir gelenek olduğu belirtilir.

Programın bu bölümünde "yarın, edebiyat, Türk edebiyatı, dahi-dâhi, âdet-adet ve hâlâ-hala kelimelerinin doğru telaffuz edilmesi için gerekli bilgiler ayrıntılı olarak verilir.

Toplam 73 dakika 33 saniyelik 20 bölümden ibaret "Türkçe Benim Evim" programının adeta bir Türkçe eğitim merkezi gibi hizmet verdiği, Türk dili ve kültürü ilgili çeşitli konuları dramatize edip oyunlaştırarak çocuklara öğretmeye çalıştığı tespit edilmiştir. İzleyicisi çocuklar olan programda sekiz (8) farklı konuda Türkçe öğretimi etkinlikleri yapılmıştır.

Tablo 1. "Türkçe Benim Evim" Programında Yer Alan Türkçe Öğretime Yönelik Uygulamalar

Konular	Geçtiği Bölümler
Yazım Kuralları	1, 4, 10, 12, 14
Telaffuz	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 20
Kelime Öğretimi	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15, 18, 19, 20

Kültür Aktarımı	3, 4, 8, 12, 13, 20
Deyim Öğretimi	15
Eş Sesli Sözcük Öğretimi	18
Türk Dili ve Kompozisyon	19
Beden Dili	17

Tablo 1 incelendiğinde programın Türk dili ve kültürünün öğretilmesine yönelik zengin içerikler sunduğu anlaşılmaktadır. Program içeriğinde “yazım kuralları, telaffuz, kelime/eş sesli kelime/deyim öğretimi, dil bilgisi ve kompozisyon, kültür aktarımı, beden dili” konularına yönelik uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar arasında en fazla etkinliğin kelime öğretimi ve telaffuz konularıyla ilgili gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 2. “Türkçe Benim Evim” Programında Yer Alan Kelime Öğretimi Unsurları

Kelimeler	Geçtiği Bölüm
Tiyatro metni, okuma provası, çene ve yüz egzersizlerinin tanımı ve örnekleri	2
Tekerlemenin tanımı ve örnekleri	4
Atlasın tanımı	5
Diyaframın tanımı	6
Daktilo, icat, mucit, keşif, kâşif sözcüklerinin tanımı ve örnekleri	7
Şiir antolojisinin tanımı, şairin şiir yazar kişi olduğunun sezdirilmesi, mâni kavramının tanımı ve örneği	8
Patlıcan, aşçı, eşofman, kaplumbağa, şemsiye sözcüklerinin tanımı	9
Koleksiyon, kartpostal, alerji kavramlarının tanımı ve örnekleri	11
Bahar temizliği, robot süpürge ve şarj kavramlarının tanımı	12
Deyimin tanımı	15
Eş sesli sözcüğün tanımı	18
Kuzgunun tanımı	19
Boza ve gelenek sözcüklerinin tanımı	20

Tablo 2 incelendiğinde programda kelime öğretimine yoğun olarak yer verildiği görülmektedir. 1, 3, 10, 13, 14, 16 ve 17. bölümler dışında kalan diğer bölümlerin tamamında etkinlikler kapsamında kelime öğretimi yapılmıştır. 2. bölümde tiyatro metni, okuma provası, çene ve yüz egzersizlerinin tanımı ve örnekleri; 4. bölümde tekerlemenin tanımı ve örnekleri, 5. bölümde atlas sözcüğünün tanımı, 7. bölümde daktilo, icat, mucit, keşif, kâşif sözcüklerinin tanımı ve örnekleri; 8. bölümde şiir antolojisinin tanımı, şairin şiir yazar kişi olduğunun sezdirilmesi, mâni kavramının tanımı ve örneği bulunmaktadır. 11. bölümde koleksiyon, kartpostal, alerji kavramlarının tanımı ve örnekleri; 12. bölümde bahar temizliği, robot süpürge ve şarj kavramlarının tanımı; 15. bölümde deyim tanımı ve örnekleri; 18. bölümde eş sesli sözcüğün tanımı ve örnekleri; 19. bölümde kuzgun kelimesinin tanımı; 20. bölümde boza ve gelenek sözcüklerinin tanımı verilmiştir.

9. bölümde patlıcan, aşçı, eşofman, kaplumbağa, şemsiye sözcüklerinin resimlerini gösterip özellikleri ile birlikte kelimenin ne olduğunun söylenmesi üzerine kurgulanan oyun, çocuğun zihninde bu kelimelerle ilgili var olan şemalarını kontrol etmesini, olmayanların farkına varıp şemasına yeni kavramlar eklemesini sağlayarak kelime öğretimine katkıda bulunabilecek bir niteliğe sahiptir. Tüm veriler, programın kelime öğretimi açısından nitelikli bir içerik sunduğunun göstergesidir.

Tablo 3. “Türkçe Benim Evim” Programında Yer Alan Telaffuz Unsurları

Telaffuz Konuları	Geçtiği Bölüm
Çene ve yüz egzersizleri, okuma provası	2
“ğ” sesinin telaffuzu ve tekerleme örneği	3
Tekerleme örnekleri	4
“-ecek/-acak” ekinin telaffuzu	5
İcat kelimesinin telaffuzu	7
Mâni ve kâğıt sözcüklerinin telaffuzu	8
Patlıcan, aşçı, eşofman, kaplumbağa, şemsiye sözcüklerinin telaffuzu	9
Sürpriz kelimesinin telaffuzu	10
Şarj kelimesinin telaffuzu	12
Jimnastik, dinozor, maydanoz, laboratuvar, kirpik sözcüklerinin telaffuzu	14
“a” sesinin telaffuzu, yarın, edebiyat, Türk edebiyatı, dahi-dâhi, adet-âdet, hala-hâlâ sözcüklerinin telaffuzuna göre anlamda uğradığı değişiklik	20

Yukarıdaki tablo incelendiğinde programın yoğun olarak diksiyon eğitimiyle ilgili bulgu barındırdığı görülmektedir. Toplam 11 bölümde telaffuz eğitiminin yapılmış olması, programın çıkış amacıyla doğrudan ilgilidir. Türkçenin güzel ve etkili konuşulmasında kilit öneme sahip olan diksiyon eğitiminin programın yarısından fazlasında ele alınmış olması, konunun öneminden ve önemsenmesinden kaynaklanmaktadır. Programda diksiyon çalışmalarının gündelik hayatta çocukların karşısına sıklıkla çıkan kelimelerle yapılmış olması da ayrıca dikkate değerdir. Telaffuz eğitiminin temelini oluşturan çene ve yüz egzersizleri ile tekerleme örneklerinin program içeriğinde kullanılmış olması, program ekibinin donanımlı olduklarının göstergesi olarak okunmalıdır.

Kültürel unsurlar bir milletin kalbi gibidir. Yüzyıllar boyunca bilinçli hemen her birey ve toplumun kültürü aktarma ve yaşatma yönündeki refleksleri de kültürün insan hayatındaki kilit önemini doğrulayacak mahiyettedir. Türk folklor çalışmalarının büyük bir kısmı, kültürün korunması ve gelecek kuşaklara taşınması kaygısıyla gerçekleştirilmiştir. Aradan geçen yıllar boyunca, iletişim teknolojilerindeki inanılmaz değişimlere bağlı olarak kültürel unsurların korunma, aktarılma ve yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin icrasında da mekânsal değişimler söz konusu olmuştur. Ev, kahvehane, sohbet odaları gibi gerçek ortamlar -büyük ölçüde- yerlerini televizyon ekranına veya diğer sanal ortamlara bırakmıştır. TRT Çocuk kanalında yayımlanan “Türkçe Benim Evim” programının Türk kültürüne dair unsurlar açısından da önemli veriler sunduğu görülmektedir.

Tablo 4. “Türkçe Benim Evim” Programındaki Kültür Unsurları

Kültür Unsurları	Geçtiği Bölüm
Tekerleme örneği	3
Tekerleme örneği	4
Mâni kavramının tanımı ve örnekleri	8
Bahar temizliği	12
Kazak mantısı, Alman pastası, Rus salatası	13
Boza, lavanta kesesi, bayram ziyareti, el öpme, küçük hediye mendilleri	20

3. ve 4. bölümde Çucu'nun söylediği tekerlemeler aracılığıyla çocukların kültürel unsurlara yönelik farkındalık kazanması sağlanmıştır. Mâni türünün tanımlandığı ve örneklendirildiği 8. bölüm ise çocukların anonim halk edebiyatının kaybolmaya yüz tutan nazım şekillerinden biriyle tanışmasına vesile olmuştur. 12. bölümde bahar temizliğinden, 13. bölümde yöresel yemeklerden, Kazak mantısı, Alman pastası ve Rus salatasından söz edilmiştir. 20. bölümde modern yaşam dinamiklerinden ötürü kaybolmaya yüz tutan “boza satıcılığı, lavanta kesesi, bayram ziyareti, el öpme, küçük hediye mendilleri” gibi geleneksel uygulamalar hakkında bilgiler verilmiştir.

Farklı okul kademelerinde Türkçe derslerinde yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan faaliyetlerden biri de yazım kurallarının öğretilmesidir. İlkokul döneminden başlayan bu süreç, yazmaya dair etkinlikler yapıldığı müddetçe, neredeyse hayat boyu devam eder. “Türkçe Benim Evim” programı kapsamında kelimelerin doğru yazımıyla ilgili aşağıdaki örneklere yer verilmiştir:

Tablo 5. “Türkçe Benim Evim” Programında Yer Alan Yazım Kurallarına Dair Bilgiler

Kelimeler	Geçtiği Bölüm
Pastane, hastane, postane	1
Sarımsak	4
İyi ki, sürpriz	10
Şarj	12
Jimnastik, dinazor, maydanoz, laboratuvar, kirpik	14

Tablo 5 incelendiğinde “Türkçe Benim Evim” programında beş farklı bölümde toplam 12 kelimenin yazımı ile ilgili etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Gündelik hayatta oldukça sık kullanılan ancak yazımları konusunda yanlışlıklar yapılan kelimelerin doğru yazımlarının verilmesi işlevsel açıdan oldukça kıymetlidir.

“Deyim öğretimi” diğer dillerde olduğu gibi Türkçe öğretimi/öğrenimi sürecinde de zor ve önemli konulardan biridir. Konuşma ve yazı dilini etkili kılan deyimleri, okul içi ve dışı ortamlarda öğrenmek mümkündür. Örneğin okuma ve izleme yoluyla deyimler öğrenilebilir. “Türkçe Benim Evim” programı, hayalleri büyük kendileri küçük çocuklara 11 deyim oyun ve görsel malzeme desteğiyle öğretmeye çalışmıştır.

Tablo 6. “Türkçe Benim Evim” Programında Deyim Öğretimi

Deyimler	Geçtiği Bölüm
Dolap çevirmek, ipucu vermek, gözüne girmek, gözden düşmek, göz kulak olmak, göz gezdirmek, dikkatini vermek, can kulağıyla dinlemek, zor gelmek, açık kapı bırakmak, dört gözle beklemek	15

Programın 15. bölümü deyim öğretimine ayrılmıştır. Deyimler, Türk dilinin estetik ve edebî yönünü bir ırmak misali besleyen bir kaynaktır. Güzel, doğru ve etkili bir dil becerisi için bu kaynaktan azami ölçüde istifade etmek gerekir. Programın tek bir bölümünde 11 farklı deyim olduğu eğlenceli bir şekilde öğretilmesi bu bağlamda dikkate değerdir.

Tablo 7. “Türkçe Benim Evim” Programında Eş Sesli Sözcük Öğretimi

Eş Sesli Sözcükler	Geçtiği Bölüm
Yüz, gül, atlet, bin, at, yaz, cilt, pazar, kaz, çay, aç, ekmek	18

Programda eş sesli sözcüklerin öğretiminin yapılması çocuk izleyicilerin Türkçenin zengin bir dil olduğunun farkına varmalarını açısından oldukça önemlidir.

Tablo 8. “Türkçe Benim Evim” Programındaki Türk Dili ve Kompozisyon Unsurları

Türk Dili ve Kompozisyon Unsurları	Geçtiği Bölüm
Tohum dikilir, fidan ekilir. Fular ve kravat giyilmez, takılır. Kazak örülür; halı, kilim dokunur. Fotoğraf çekilir, resim çizilir.	16
-cik ekinin küçültme anlamı taşımadığı özel ve cins isimler: Kuzguncuk semti, kızılıcak ağacı -cik ekinin küçültme ve sevimlilik belirttiği sözcükler: evcik, bir lokmacık -cik ekinin acıma anlamı verme görevine örnekler: kedicik, kuzucuk, papağancık -imsi ekiyle de küçültme yapılabileceği bilgine örnekler: sarımsı, kırmızımsı Uzunca derken de küçültme belirtildiği örneği Yavrucağız sözcüğünün şefkat belirtmesi	19

16. bölümde günlük hayatta sıklıkla yapılan anlatım bozukluklarına ve bunların düzeltilmesine yer verilmiştir. Anlatımın açık ve akıcı olması, kişinin kendini doğru ifade etmesini sağlayacağından bölüm hem dil bilimsel hem de iletişimsel anlamda etkili bir içeriğe sahiptir. 19. bölümde “-cik” ekinin işlevleri üzerinde durulmuştur. Ekin küçültme, özel veya cins isim türetme, acıma anlamı verme gibi işlevlerinin olduğuna değinilmiştir. “-cik” ekinin yanı sıra “ceğiz, -imsi ve -ce” eklerinin işlevleriyle ilgili misaller de verilmiştir. Uygulamaya dayalı dil bilgisi öğretiminin yapıldığı etkinlik, eklerin işlevsel ve anlamsal boyutuna dikkat çekmesi açısından önemlidir.

Program içerisinde Türkçenin söz varlığı ve telaffuzu ile ilgili etkinliklere ilaveten izleyicilerin genel kültür seviyesini artıracak, olumlu davranış geliştirmelerini sağlayacak muhtelif bilgilere de yer verilmiştir:

1. bölümde gözlem defteri tutup etrafta görülenleri kaydetme alışkanlığı kazandırma; 5. bölümde Afrika kıtası, Kenya ülkesi kavramları ile coğrafya bilgisi paylaşımı; 6. bölümde dalgıç mesleğine ve dalgıçların su altında kalabilmek için uzun süre nefeslerini tutabilme becerisine; 13. bölümde meslek öğretimi, arkadaşlık kurmanın önemi, üniversitede bulunan öğrenci değişim programının faydası, 14. bölümde spor; 16. bölümde bitki sevgisi, papağanların 350’den fazla çeşidinin bulunduğu, papağanların ay çekirdeğini çok sevdiği, ay çekirdeğinin ay çiçeğinden çıktığı; 18. bölümde papağanların hatta hiçbir kuş türünün terlemediği; 19. bölümde “Kuzguncuk” adında bir semtin, “kızılçık” adında bir ağacın olduğu; 20. bölümde “parfüm yerine lavanta kesesi kullanarak doğal yaşamaya teşvik ve geleneği sürdürmeye davet.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Program; kelime öğretimi, kelimenin doğru yazımı ve telaffuzu, Türk kültürüne ve folkloruna dair uygulamalar çerçevesinde bir içerikle karşımıza çıkmaktadır. Programın 13 bölümünde 30 farklı kelime (terim/kavram) öğretimi yapılmıştır. Programın 11 bölümünde diksiyon alıştırmalarına dair uygulamalar bulunmaktadır. Bu bölümlerde tekerlemelere, çene yüz egzersizlerine yer verilmiş, 15 kelimenin telaffuzu yapılmış, aynı zamanda “-ğ ve -ecek” ekleri ile uzun ve kısa a sesinin nasıl söylenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Programda bir kısmı kaybolmaya yüz tutan geleneksel uygulamalardan söz edilmiş bu sayede kültürel öğelere yönelik farkındalık yaratılmıştır. Programın beş (5) bölümünde on iki kelimenin yazımı üzerinde durulmuştur. Programın 15. bölümü 11 farklı deyim, 18. bölümü ise 12 eş sesli kelimenin öğretilmesine ayrılmıştır. İzlenenin 16. ve 19. bölümlerinde ise eklerin işlevleri ve kelimelere kattıkları anlamsal boyutlar irdelenmiş, sık yapılan anlatım bozukluklarının düzeltilmesine yönelik etkinliklere yer verilmiştir.

TRT Genel Müdürü Prof. Dr. M. Zahid Sobacı, TRT Akademi Dergisi’nin "Yunus Emre ve Türkçe" özel sayısı için kaleme almış olduğu sunuş yazısında “Dil varlığın evidir. TRT de Türkçenin evidir” sözlerine yer vermiştir (2021: 7). Türk dili ve kültürü adına nitelikli çalışmalar yapmayı hedefleyen TRT Çocuk kanalı, bu husustaki başarısını alan yazındaki çalışmalarla kanıtlamıştır. Temizkan ve Atasoy (2016), TRT Çocuk ve Minika kanallarındaki çizgi filmleri söz varlığı açısından karşılaştırdıkları çalışmada inceledikleri tüm söz varlığı öğelerinde TRT Çocuk içeriğinin sayısal olarak daha önde olduğu, dil aktarımı açısından daha yetkin bir içerik sunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Topçuoğlu Ünal ve Bursalı (2015), “Çizgi Dizilerle Kalıp (İlişki) Söz Öğretimi: Cille Örneği” isimli çalışmalarında çizgi filmlerdeki kalıp söz öğretimi ele almış, “Cille” çizgi filminin kalıp söz sayısı ve çeşitliliğinin fazla olması nedeniyle izleyicinin söz varlığına katkı sağlayacak nitelikte olduğu sonucuna varmışlardır. Arslan (2022), TRT Çocuk kanalında yayımlanan 12 çizgi filmde yer alan söz varlığı unsurlarının genel olarak yeterli olduğunu dile getirmiştir.

Kurt (2014), “TRT Çocuk Kanalının 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerinin Dil Gelişimine Etkisi Hakkında Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri” isimli çalışmada genel olarak öğrenci, öğretmen ve velilerin TRT Çocuk kanalının çocukların dil gelişimine olumlu yönde katkı yaptığı görüşünde olduklarını belirtmiştir. Gürdamar (2021), “Pırıl, Aslan, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” adlı yapımların ilk üç bölümünü ele aldığı “TRT Çocuk Kanalında Yer Alan 6-9 Yaş Grubu Çizgi Filmlerin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada ilgili yayınların çocuklara söz varlığı unsurlarını kazandırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yukarıda belirtilen çalışmaların sonuçlarının araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik taşıdığı anlaşılmaktadır. Ancak Şahin (2019), “TRT’nin Çocuklara Yönelik Çizgi Filmlerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada “Rafadan Tayfa” ve “Arı Maya” çizgi filmlerinin Türkçe söz varlığı hususunda yeterli veriye sahip olmadığını belirtmiştir. Bu çalışmanın bulguları, “Türkçe Benim Evim” programıyla ilgili yürüttüğümüz araştırmanın sonuçlarından farklıdır.

Okur ve Göçen, “Güzel Konuşmada Televizyonu Kullanabilmek ve Bir Model Örneği Önerisi” adlı çalışmalarında televizyonun konuşmaya olumlu katkı sağlayabileceğini belirtmişlerdir: “*Televizyonun konuşma konusunda insanlar üzerinde yaptığı etki, televizyon dilinin Türkçeyi doğru ve güzel kullanmaya örnek oluşturması ile olumlu bir biçimde sağlanabilir. Bu örnek olmada, insanları en çok etkileyecek ve özendirecek olan ise sevilen televizyon karakterleri olacaktır*” (2012: 97). “Türkçe Benim Evim” programında yer alan kahramanların Türkçeyi doğru ve etkili konuşma yönünde sergiledikleri özen ve bu hususta yaptıkları etkinlikler, yayının çocuklara Türkçe öğretiminde bir kilometre taşı olabileceğini göstermektedir. Ayrıca programda çocukların ilgisini çekebilecek bir hayvan karakterine yer verilmiş olması da bu hususta dikkate değerdir.

Programda Türk dili öğretimine koşut olarak aynı zamanda kültürel unsurlara da dikkat çekildiği görülmektedir. “Dil ile tarih ve kültür arasındaki münasebeti bilen bir kimse dili tek başına almaz. Zira dilde her kelimenin yazılış, ses, şekil ve manasını tayin eden tarih ve költürdür” (Kaplan, 2005: 153). Programda kültürel değerlerin aktarımı da açık veya örtük bir şekilde gerçekleştirilmiştir. İzlenice içeriğinde mâni ve tekerleme gibi edebî türler; bahar temizliği, lavanta kesesi hazırlama, boza satıcılığı, bayramlaşma, gibi geleneksel uygulamalarla dil ve költüre dair unsurlar bir potada eritilmiştir. Bu yönüyle programın Türkçe öğretiminin yanı sıra Türk költürünün korunması ve yeniden üretilmesi bağlamında bir işleve sahip olduğu da tespit edilmiştir.

Özdemir (2012), “Sağlıklı kodları içeren genlerden hareketle yaratılan her türlü imge, ürün, mekân, gelenek, faaliyet ve sanat özgün ve değerlidir” der. Bu araştırmada TRT Çocuk kanalı aracılığıyla izleyicisine ulaşan “Türkçe Benim Evim” programının Türk dili ve költürüne katkı sunma bağlamında izlediği yolun, beslendiği kaynağın sağlıklı ve doğru bir gen olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hemen her şeyin dijitalleşmeye yüz tuttuğu, görselin ve ekran çılgınlığının şahlandığı asrımızda Türk dili ve költürünün öğretiminde çocuklara yönelik içerikler sunan çocuk televizyon kanallarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu kanallar aracılığıyla

çocuk izleyici kitlesine ulaşan programlarla ilgili olarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Türk dili ve kültürünü öğretmeyi hedefleyen yeni programların oluşturulması gerekmektedir.
- Farklı çocuk kanallarında yer alan ve dil ve kültür öğretimi hususunda zayıf olan içerikler gözden geçirilerek güncellenebilir.
- Türk dili ve kültürünün öğretilmesini amaçlayan program veya filmlerin çocuk duyarlılığı dikkate alınarak ve farklı disiplinlerden uzman bir kadro ile hazırlanmasına özen gösterilmelidir.
- “Türkçe Benim Evim” programı yabancılara Türkçe öğretimi süreçlerinde de kullanılabilir. Program, Türkçe öğrenmek isteyen yabancı öğrencilerce Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesi amacıyla izlenebilir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2003). *Her yönüyle dil (ana çizgileriyle dilbilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Arslan, S. (2022). Çocuk edebiyatı ürünü olan çizgi filmlerdeki söz varlığı: TRT Çocuk kanalı örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Börekçi, M. (2009). *Türkiye Türkçesinde yapı ve işlev bakımından sözcükler*. Erzurum: Eser Ofset.
- Creswell, J. W., and Clark, P. (2007). *Designingn an conducting mixed method research*. USA: SAGE Publications.
- Cesur, S., ve Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: çocukların tv programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125.
- Doğan Kahtalı, B., Toptal, G., Anaç, F. & Kılınç, R. (2020). Söz varlığı geliştirme çalışmalarına bir katkı: örnek olaylarla deyim öğretimi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 60-73.
- Ergin, M. (1990). *Türk dil bilgisi*, İstanbul: Bayrak.
- Gürdamar, T.N. (2021). TRT Çocuk kanalında yer alan 6-9 yaş grubu çizgi filmlerin söz varlığı açısından incelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Gürman, E. (2022). Yepyeni, hep yeni. *TRT Aylık Radyo Televizyon Dergisi*, 1(393), 18.
- İnan, Taşkın. (2016). Çocuk medyasında evrensel ve yerel değerlerin aktarımı: TRT çocuk kanalı örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(25), 200-212.
- Kaplan, M. (2005). *Kültür ve dil*, İstanbul: Dergâh.
- Karakuş, N. (2016). Maysa ve Bulut isimli animasyon çizgi filmin kültürel öğeler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 134-139.
- Kıran, Z. ve Eziler Kıran, A. (2018). *Dilbilime giriş*, Ankara: Seçkin.
- Kurt, Elif (2014). TRT Çocuk kanalının 4-6 yaş grubu öğrencilerinin dil gelişimine etkisi hakkında öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak-Özdingler, A. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, (5), 227-247.
- Okur, A. ve Göçen, G. (2012). Güzel konuşmada televizyonu kullanabilmek ve bir model örneği önerisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 87-103.
- Özdemir, Nebi (2012). *Medya, kültür ve edebiyat*, Ankara: Grafiker.
- Şahin, R. N. (2019). TRT'nin çocuklara yönelik çizgi filmlerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından incelenmesi. *NOSYON: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (2), 1-10.
- Şener, M. (2019). Geçmişten geleceğe televizyon yayıncılığı. *TRT Akademi*, 4(7), Sayfa: 148-169.
- Temizkan, M. ve Atasoy, A. (2016). Söz varlığının gelişimi açısından çizgi filmler üzerine bir değerlendirme (TRT Çocuk ve Minika Çocuk örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 577-599 .
- Topçuoğlu Ünal, F.& Bursalı, H. (2015). Çizgi dizilerle kalıp (ilişki) söz öğretimi: Cille

örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 69-83.
Yener, Y., Yılmaz, M. ve Şen, M. (2021). Çizgi filmlerde değer eğitimi: TRT Çocuk
örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*,
7(2), 114-128.
URL 1: <https://www.trtcocuk.net.tr/turkce-benim-evim>

EK: BÖLÜM İÇERİKLERİ ³

1. Bölüm

Çuçu: Ne güzel bir gün değil mi?

Begüm: Evet Çuçu. Çok güzel görünüyor dışarı.

Çuçu: Bence kahvaltımızı yaptığımızı göre daha da geç kalmadan parka gidelim. Gidelim mi? Hava çok güzel. İstersen terlik bile giyebilirsin bence daha rahat edersin.

Begüm: Kahvaltı, dağ, rahat...

Çuçu: Evet, ben de öyle dedim zaten.

Begüm: O zaman bak sana ne teklif edeceğim? Parka gitmeden önce bir oyun oynamaya ne dersin? Hani bir oyunumuz vardı hatırlıyor musun? Söylediğimiz kelimelerin son harfiyle yeni kelimeler bulmaya çalışıyorduk.

Çuçu: Evet hatırladım.

Begüm: Oyunumuza bir kural daha ekleyelim ama. Bulduğumuz kelimelerin içinde “h” harfi de olsun.

Çuçu: Biraz zorlaştıralım diyorsun. Anladım Begüm. Olur, hadi başlayalım ki güneş kaçmadan dışarı çıkıp gezebilelim.

Begüm: Anlaştık. “Merhaba.”

Çuçu: Merhaba.

Begüm: Çuçu, oyun başladı.

Çuçu: Aa aa! Tamam. Ben sanki bana merhaba diyorsun sandım. Oyunumuzun ilk kelimesi merhaba. “Merhaba” içinde “h” harfi var. Tabii ya! “Merhaba” “Mer-ha-ba”

Begüm: Müthiş! Hadi son harf ile devam edelim.

Çuçu: “Anahtar” Dikkat et Begüm, kelimenin içinde “h” harfi de var.

Begüm: “Anahtar” Hmm. “Anahtar” “r” harfiyle bitiyor. Öyleyse “rehber”

Çuçu: Hmm. “Rehber” “r” harfi ile bitiyor. Öyleyse “rahat” Duydun değil mi Begümcüğüm? “Raat” değil “rahat”, arada “h” harfi var. Hızlı öğreniyorum değil mi?

Begüm: Hem de çok hızlı. “Rahat” kelimesi “t” harfiyle bitiyor. Bu durumda “tarih”

Çuçu: “Tarih” “h” harfiyle biter. “Hesap”

Begüm: Çok hızlısın.

Çuçu: Güneş batmadan parka gitmek istiyorum çünkü.

³ Programın dijital ortamda yayımlanan bölümleri "<https://www.trtcocuk.net.tr/turkce-benim-evim>" linkinde yer almaktadır. Çalışma kapsamında bölümlerde yer alan konuşmalar, programın izlenmesiyle deşifre edilerek yazıya geçirilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

Begüm: Haklısın.

Çuçu: Evet, çünkü “hesap” kelimesi “p” harfiyle biter. Senden “p” harfiyle başlayan bir kelime bekliyorum.

Begüm: Hmm. “Pastahane”

Çuçu: Pastahane mi? Geçen gün dışarı çıktığımızda tabelasını okumuştum. Orada pastane yazıyordu.

Begüm: Sen çok akıllı bir papağansın.

Çuçu: Bu durumda oyunu ben kazandım diyebilir miyiz?

Begüm: Evet, diyebiliriz.

Çuçu: Aynı durum “hastane” kelimesi için de geçerli. Aklında bulunsun “hastahane” değil “hastane”

Begüm: Öyleyse “postahane” yerine “postane” demeliyiz öyle değil mi?

Çuçu: Ben de tam o örneği verecektim. Sen benden önce davrandın Begümcüğüm. Öyleyse...

Begüm: Güneşli günün tadını çıkarmaya gidiyoruz.

Çuçu: İşte budur. Hadi, çabuk. Sen hazırlanırken ben de gözlem defterimizi alıyorum. Etrafta gezerken gördüklerimizi yazarız. Yeni oyunlarımız için yeni kelimeler buluruz.

Begüm: Yolda, parkta gördüğümüz çiçeklerin, ağaçların adlarını yazarız.

Çuçu: Defterimizi resimlerini çizeriz.

Begüm: Gördüklerimizin şiirini yazabiliriz.

Çuçu: Hatta şiirlerimizi şarkı sözü bile yapabiliriz, tabii bir an evvel çıkabilirsek.

Begüm: Hemen hazırlanıyorum.

2. Bölüm

(Begüm elindeki tiyatro metninden tonlamalara dikkat ederek bir şeyler okur.)

Begüm: Ne güzel bir gün böyle. Gökte güneş, bahçede çiçekler ve yanımda sen. Gelebilmene çok sevindim oğlum. Tıpkı (ses tonunu değiştirerek) Tıpkı eskiden olduğu gibi yine bir aradayız. (ses tonunu değiştirerek) Sen hep benim aklımdaydın, sanki hiç gitmemiş gibi. (ses tonunu değiştirerek) Artık hep yanında kalacağım. Tıpkı sana bir zamanlar söz verdiğim gibi. (ses tonunu değiştirerek) Hadi söyle öyleyse en çok hangi yemeği özledin?

Çuçu: Begüm! N’oluyor, napıyorsun?

Begüm: Tiyatro oyunu okuyorum Çuçu.

Çuçu: Tiyatro oyunu mu?

Begüm: Evet Çuçu, yakında yeni bir oyun sergileyeceğiz. Onun için. Bu da oyunun yazılı hali.

Çuçu: Peki o çıkardığın değişik sesler?

Begüm: Oyundaki karakterleri canlandırıyorum.

Çuçu: Bende biriyle konuşuyorsun sandım.

Begüm: Yok, okuma provası yapıyordum. O yüzden de kişileri farklı seslerle okuyorum.

Çuçu: Hep böyle mi çalışacaksın?

Begüm: Kendimden emin olana kadar evet. Çünkü rolümü ezberlemem, kelimeleri doğru telaffuz edebilmek için çok okumam ve bir de çene ve yüz egzersizleri yapmam gerek. Bak böyle: Ma,ma,ma/Mi, mi mi/Mo, mo, mo/Mu, mu, mu

Çuçu: Ben de ben de. Mini, mini mini minin, münün, mü

Begüm: Önce biraz çene egzersizi yapmalısın bak şöyle: Aç kapa, aç kapa, aç kapa.

Çuçu: Aç kapa, aç kapa.

Begüm: Güzel! Şimdi bir de çenemizi öne doğru itip öyle söylüyoruz. Mi, mi mi/Mo, mo, mo/Mu, mu, mu

Çuçu: Ma,ma,ma/Mi, mi mi/ Ma,ma,ma/Mi, mi mi/Mi, mi mi/Mo, mo, mo/Mi, mi mi. Tamam keyifli ama bu ne işe yarayacak ki?

Begüm: Mesela bir yerde konuşma yapacaksan, mesela bir yerde sahne alacaksan, mesela bir şarkı söyleyeceksen kelimeleri doğru söyleyebilmek için bu egzersizleri yapmak faydalıdır.

Çuçu: Öyleyse ben hazırım.

Begüm: Neye?

Çuçu: (Şarkı söylemeye başlar.) Begüm, Begüm, arkadaşım Begüm, ben seni, seninle ben, ben ve seninle, yok yok biz ikimiz. (Beğenmeyerek) Of! Nasıldı bu kısım? Begüm, benim arkadaşım. Of! Yapamayacağım galiba.

Begüm: Çuçu sakın vazgeçme! Ne kadar çok tekrar edersen o kadar iyi söylersin.

Çuçu: Emin misin?

Begüm Eminim. Hadi tekrar edelim. Ma,ma,ma/Mi, mi mi/Mo, mo, mo.

Çuçu: Ma,ma,ma/Mi, mi mi/Mo, mo, mo/Mu, mu, mu. Oluyor mu?

Begüm: Oluyor tabi. Hadi tekrar deneyelim. (Çuçu ile birlikte seslendirirler.) Ma,ma,ma/Mi, mi mi/Mo, mo, mo/Mu, mu, mu.

3. Bölüm

Çuçu: Yağmur yağıyor/Seller akıyor/Çuçu bugün/Camdan bakıyor

Begüm: (İçeri girer.) Çuçu!

Çuçu: Hoş geldin Begüm. Çok ıslanmadın değil mi?

Begüm: Yok yok. Zaten şemsiyem vardı. Sen yapıyorsun burada?

Çuçu: Yağmur yağıyor/Seller akıyor/Ben de camdan bakıyorum.

Begüm: Çok iyi, çok iyi yapıyorsun da...

Çuçu: Ama ne?

Begüm: Bir yerlerde bir sorun var sanki.

Çuçu: Nerelerde?

Begüm: Yağmurlarda.

Çuçu: Yok. (“ğ” sesini vurgulayarak) Yağmur yağıyor.

Begüm: (Telaffuzu örnekleyerek) Yaamur yaıyor.

Çuçu: Ben de öyle dedim ya Begüm.

Begüm: Evet Çuçu sen de yağmurun yağdığını söyledin ama farklı şekilde.

Çuçu: Nasıl farklı?

Begüm: Bak şimdi. (Elindeki deftere “Yağmur yağıyor.” yazar.) Burada ne yazıyor?

Çuçu: Yağmur yağıyor.

Begüm: Evet “ğ” var yani.

Çuçu: Evet.

Begüm: İşte bu yazı dilindeki “ğ”yi okurken söylemiyoruz. “Yağmur” değil “yaamur” diyoruz.

Çuçu: Ama o zaman niye “ğ”yi yazıyoruz ki?

Begüm: Çünkü “ğ” harfi kendisinden önce gelen sesin iki defa okunması gerektiğini söylüyor bize. (Çuçu anlamaya çalışır.)

Begüm: N’oldu Çuçu, dalıp gittin?

Çuçu: Dediklerini düşünüyordum.

Begüm: Aklına yatmadı mı yoksa?

Çuçu: Yok, anladım. Sadece tüm “ğ”lerin okunmamasına birazcık şaşırdım sanırım.

Begüm: Anladığına eminim. Ama istersen birazcık daha çalışıp pekiştiririz.

Çuçu: Olur.

Begüm: Peki öyleyse, oku bakalım. (Deftere yazdığı cümleyi gösterir: “Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ.”)

Çuçu: Bakarsan baa olur, bakmazsan daa.

Begüm: Çuçu, tek seferde okudun.

Çuçu: Eee! Öğretmenim sağ olsun.

Begüm: Bazen en iyi öğretmen en iyi arkadaşımız olabiliyor.

Çuçu: Artık “ğ” ile ilgili her kelimeyi okuyabilirim değil mi? “deil, de-il” Begüm?

Begüm: Küçük bir istisnadan bahsetmem gerek.

Çuçu: Neyden?

Begüm: Kuralların dışında bazı özel kelimelerimiz var.

Çuçu: “değil” mi?

Begüm: Evet. Normalde “ğ”den önce gelen sesli harfi iki kere okuyorduk ya.

Çuçu: Evet.

Begüm: İşte bu kelimemizde(değil) “ğ”den önce gelen harfi değil sonra gelen harfi iki kere okuyoruz, “i”yi yani.

Çuçu: “diil, diil, diil”

Begüm: Aynen öyle.

Çuçu: Begüm, “diil” istisna ya özel ya sen de benim için öylesin. Hem en yakın arkadaşım hem de öğretmenimsin.

Begüm: (Sevgi dolu bir sesle) Çuçu!

4. Bölüm

Çuçu: Begüm gelmedi hâlâ. Neler aldı acaba? Çok merak ediyorum. (Begüm, içeri girer.) Begüm neler aldın bize? Meyve mi sebze mi aldın, ne aldın, ne aldın?

Begüm: Elmalar yedi buçuk

Çuçu: Elma mı aldın?

Begüm: Onu da yedi bir çocuk

Çuçu: Hangi çocukmuş o?

Begüm: Çan çan çikolata/ E hani bana limonata?

Çuçu: Limonata mı? Ne diyorsun Begüm? Anlamıyorum.

Begüm: Tekerleme Çuçu.

Çuçu: Teker, tekerle ne? Bilmiyorum ben.

Begüm: Tekerleme, tekerleme. Yani sesleri birbirine benzeyen kelimeleri arka arkaya sıralamak diyebiliriz.

Çuçu: Bir tane daha söyle o zaman. Kulağa çok eğlenceli geliyor.

Begüm: Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak, sarımsaklamasak da mı saklasak.

Çuçu: Hangi yoğurdu bakayım?

Begüm: (Dalga geçmemesi konusunda uyarıcı bir ses tonuyla) Çuçu!

Çuçu: Peki sarımsak mı yoksa sarımsak mı? Doğrusu hangisi?

Begüm: (Alışveriş yaptığı poşetten sarımsak çıkararak) Sarımsak.

Çuçu: Sarımsak! Bu yoğurdu sarımsaklasak mı bu yoğurdu sarımsaklamasak da saklasak. Oluyor gibi.

Begüm: Evet. Sadece biraz daha hızlı söylersen daha iyi olabilir.

Çuçu: Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklamasak, şimdi olacak. Hazırsan söylüyorum. Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak yoksa sarımsaklamasak da mı saklasak. Başardım, başardım! Teşekkür ederim Begüm.

Begüm: Rica ederim.

Çuçu: Peki başka neler aldın bize?

Begüm: Bu köşe yaz köşesi/ Şu köşe kış köşesi/(poşetten su şişesi çıkararak) ortadaki su şişesi.

Çuçu: Su almışsın sen. Çok severim.

Begüm: Evet.

Çuçu: Dur! Ben de teker teker tekerleyeyim. Bu şöşe yaz, şu şöşe... Bu çok zormuş.

Begüm: Hayır. Çok tekrar edince kolaylaşır.

Çuçu: Gerçekten mi?

Begüm: Elbette. Ben de önceden senin gibiydim. Sonra sık sık tekrar ettim. Öğrendim bunları.

Çuçu: Bu şöşe yaz köşesi, şu şöşe kış... Hiç kolaylaşmamış. Olmayacak galiba. Deneyeyim mi bir daha? Denemeyeceğim. Yok ama bir dakika, eğer sık tekrar yaparsam söyleyebilirmişim. Şimdi şu şöşe yaz şöşesi... olmuyor da olmuyor işte!

Begüm: Vazgeçmek yok Çuçu.

Çuçu: Vazgeçmek yok Çuçu! Bir dakika o zaman. Etrafıma bakarak deneyeyim bir de. Şimdi o köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi.

Begüm: Harika gidiyorsun, devam et lütfen!

Çuçu: Bu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi ve ortada su şişesi. Oh!

Begüm: Oldu bile!

Çuçu: Aferin bana! Denemeyi bırakmadım. Tekrar ettim ve başardım. Bir tane daha. Hadi, hadi!

Begüm: Bir berber bir berbere, gel beraber bir berber dükkânı açalım demiş.

Çuçu: Bir berber, başka bir berbere... Neden ki, nerede demiş, nasıl demiş? Neyse, önemli değil. Kendime güveniyorum. Ben bu tekerlemeyi söylerim. Hazır mısın Begüm? Bir Çuçu bir Begüm'e demiş ki: Begüm, demiş; hadi gel bir berber dükkanına gidelim ve soralım, demiş. Bir berber niye bir berbere gel beraber bir berber dükkanı açalım der ki öğrenelim, demiş.

5. Bölüm

(Begüm atlası bakar.)

Çuçu: Napiyorsun Begüm?

Begüm: Çocukken okuduğum atlası buldum, ona bakıyorum.

Çuçu: Atlas mı?

Begüm: Evet, içinde ülkelerin ve şehirlerin haritaları var.

Çuçu: İçinde harita olan kitaplara atlas mı deniyor? Bilmiyordum.

Begüm: Aynen öyle.

Çuçu: Hadi o zaman. Gözlerini kapatıp parmağını bir tanesinin üzerine koysana. Bakalım neresi gelecek?

Begüm: Bir dakika öyleyse. Dünya haritasının olduğu sayfayı açayım. (Gözünü kapatıp parmağını bir tanesinin üzerine koyar.)

Çuçu: Neresi çıktı? Neresi çıktı?

Begüm: Kenya.

Çuçu: Kenya mı? Nerede ki Kenya? Hangi kıtada? Han, hani, nerede?

Begüm: Afrika'da. (Haritadan Afrika kıtasının sınırlarını eliyle işaret eder.)

Çuçu: Ooo! Belki bir gün biz de gideriz. Gezmeyi çok seviyorum ben. Hem Kenya'da da gezeriz. Ben hiç görmedim oraları.

Begüm: Çuçu, senin en sevdiğim yanlarından biri de bu biliyor musun?

Çuçu: Hangi yanlarım?

Begüm: Heyecanından, merakından, hayal gücünden bahsediyorum. Çok seviyorum.

Çuçu: Ben de seni seviyorum Begüm. Sen benim en yakın arkadaşımın.

Begüm: Bu kadar yakın arkadaş olup birbirimize hayallerimizden bahsetmemiş olmamız çok tuhaf değil mi? Neden anlatmadık acaba?

Çuçu: Anlatalım o zaman!

Begüm: Anlatalım.

Çuçu: Ben başlıyorum öyleyse. Ben günün birinde Kenya'ya gideceğim.

Begüm: Günün birinde benim çok güzel bir kütüphanem olacak.

Çuçu: Ben günün birinde denize dalıp dalgıçlar gibi yüzeceğim.

Begüm: Günün birinde çok güzel bir bahçem olacak.

Çuçu: Bak şimdi söyleyeceğim hayalime çok şaşıracaksın. Ben günün birinde uzaya çıkacağım.

Begüm: Çıkarsın tabi ama uzaydan önce küçük bir sorunun var gibi.

Çuçu: Nasıl bir sorun? Uzayla mı ilgili?

Begüm: Yok. Senin “yapacak, edecek”lerinle alakalı.

Çuçu: Nasıl yani? Anlamadım.

Begüm: Şimdi sen ileride yapacaklarından “göreceğim, edeceğim” diye bahsediyorsun ya.

Çuçu: Evet, diyorum ama.

Begüm: İşte onlar pek öyle söylenmiyor.

Çuçu: Nasıl söyleniyor ki?

Begüm: Yani yazıldığı gibi söylenmiyor diyelim.

Çuçu: Mesela nasıl söylüyoruz?

Begüm: Mesela günün birinde Kenya’ya gidiceem, mesela günün birinde uzaya çıkıcaam.

Çuçu: Sen de mi uzaya gitmek istiyorsun? Beraber gidelim o zaman. Gel sen de benimle.

Begüm: Neden olmasın her şey hayal etmekle başlar.

Çuçu: Gittiğimizde “hatırlatıcaam”. Bak işte hayallerimizi gerçekleştirdik “diyiceem”, uzay yürüyüşü “yapıcaam”, yeni gezegenler “keşfediceem”, uzaydan dünyaya “bakıcaam”.

Begüm: Ama sadece hayal edip istemek yetmez. Çok çalışmamız gerek.

Çuçu: Çok “çalışıcaam” Begüm. Hayallerimi gerçekleştirmek için çok ama çok “çalışıcaam” ve günün birinde bütün hayallerimi “gerçekleştirecem”.

Begüm: Ben de her zaman senin yanında olup sana hep destek “olucaam”.

6. Bölüm

Begüm: Çuçu, ne yapıyorsun?

Çuçu: Hani sana dalış hayallerimi anlatmıştım ya...

Begüm: Evet.

Çuçu: İşte ben düşündüm, düşündüm ve dalgıç olmaya karar verdim.

Begüm: Peki, bunun leğenle ilgisi ne?

Çuçu: İşte içinde alıştıırma yapacağım.

Begüm: Ama bu biraz küçük değil mi?

Çuçu: Değil. (Çuçu arkaya doğru düşecek gibi olur.)

Begüm: Çuçu iyi misin?

Çuçu: Başta böyle sakarlıklar olabiliyor tabi.

Begüm: Yardım etmemi ister misin?

Çuçu: Madem çok istiyorsun...

Begüm: Aslında dalgıç olmak istiyorsak önce nefesimizi doğru kullanmayı öğrenmemiz gerek.

Çuçu: Nefes mi? Dalgıç olmak için suyun altında olmak yeter bence.

Begüm: Hayır Çuçu. Hiç öyle şey olur mu? Her şeyin bir tekniği var biliyorsun.

Çuçu: Öğret bana Begüm, öğret bana.

Begüm: Dalgıçlığı sana ben öğretemem ama nefesimizi doğru kullanabilmemiz için sana birkaç yöntem gösterebilirim.

Çuçu: Mesela?

Begüm: Mesela diyafram nefesi.

Çuçu: Diyafram mı? O ne?

Begüm: İşte bak, tam burada. (Begüm o sırada kendi diyaframını işaret etmeye çalışır.) Göğüs kafesimle karın boşluğumun ortasında duran bir kas. Nefes alıp verdikçe kasılıp gevşer. İşte buna diyafram nefesi deriz.

Çuçu: Sen şimdi diyafram nefesi mi alıyorsun?

Begüm: Evet Çuçu.

Çuçu: Hmm. Çok ilginçmiş. Peki, ne işe yarıyor bu diyafram nefesi?

Begüm: Aslında diyaframla ciğerlerimize aldığımız havanın miktarı artıyor. Daha rahat nefes alıp veriyoruz ve bu sayede de...

Çuçu: Daha uzun süre nefesimizi tutabiliyoruz. Çünkü ciğerlerimize daha çok hava doluyor değil mi?

Begüm: Aynen öyle Çuçu. Ve tabii ki daha rahat konuşabiliyoruz. Daha uzun bir cümleyi tek nefeste söyleyebiliyoruz. Bu da kolay ve akıcı konuşmamızı sağlıyor.

Çuçu: Konuştuğumuz kişi, bizi daha rahat dinleyebiliyor. Biz daha az yoruluyoruz.

Begüm: Evet. Bak şimdi yeterince diyafram nefesi aldığım için sana çok uzun bir cümle kuracağım. “Eğer günün birinde dalgıç olmak istiyorsan çok çalışmalı, çok öğrenmeli ve bunun için de bütün eğitimlerini tamamlamalısın ki hem sen özgüven kazanabilesin hem de dalgıç olmak isteyen kişilere bilgin ve tecrübenle yardımcı olabilesin.”

Çuçu: Vay, Begüm! Upuzun cümleyi tek nefeste söyledin.

Begüm: İstersen birkaç yöntem daha var, öğretebilirim.

Çuçu: Aaa! Evet, isterim tabi.

Begüm: Bak şimdi. (Eliyle yılan hareketi yaparken nefesini “ssss” sesi çıkararak verir.)

Çuçu: (Kahkaha atar.) Çok komikmiş bu. Adı ne bunun?

Begüm: Tıslama yöntemi.

Çuçu. Tıslama yöntemi. Ben de yapacağım. (“ssss” sesi çıkarır ve güler.)

Begüm: Başka bir yöntem daha var.

Çuçu: Gerçekten mi? Hadi göster.

Begüm: Tavşan nefesi.

Çuçu: Aa! Tavşan mı? Çok severim. Zıp zıp zıplar. Burnunu oynatır. Tüyleri yumuşacıktır.

Begüm: Ben de çok severim. 3 kez nefes alıp tek seferde veriyoruz. (Tekniği uygular.)

Çuçu: 3 kez al 1 kere ver. 3 kez hızlı hızlı nefes al 1 kere ver. (Tekniği uygular.) Çok sevdim ben hepsini. Çok eğlenceli. Öyleyse beklesin beni derin sular.

7. Bölüm

(Begüm daktiloda bir şeyler yazar.)

Çuçu: Begüm napıyorsun?

Çuçu: Neden?

Begüm: Daktilo öğreniyorum çünkü.

Çuçu: Neden?

Begüm: Dedem gibi on parmak yazabilmek için. Bir de...

Çuçu: Bir de?

Begüm: Sesi çok eğlenceli değil mi? Çok hoşuma gidiyor.

Çuçu: Evet, müzik gibi. Peki deden nasıl bulmuş daktiloyu?

Begüm: Nasıl yani?

Çuçu: Yani, deden bulmuş ya daktiloyu.

Begüm: Dedem daktilonun mucidi değil ama çok usta bir yazıcıydı.

Çuçu: Mucit mi? Mucit?

Begüm: Evet. Bir şeyleri icat eden demek.

Çuçu: Deden bulmadı demek. Yani bunu deden keşfetmedi.

Begüm: Önce icatla keşif arasındaki farkı anlatmalı. Şimdi şöyle. Eğer bir şey doğada zaten varsa ama insanlar bunu bilmiyorsa...

Çuçu: Evet.

Begüm: Birisi gelip sonra onu buluyorsa işte buna keşif deniyor.

Çuçu: Kaşiiiiif!

Begüm: Onu keşfedene de kâşif denir.

Çuçu: Bulmacada kelime bulursam ben de kaşif mi sayılırım peki?

Begüm: Neden olmasın?

Çuçu: Peki ya daktilo?

Begüm: O bir icat.

Çuçu: İcat demek ha?

Begüm: Evet, radyo, televizyon, telefon gibi.

Çuçu: Başka icatlarda var mı?

Begüm: Evet var ama “y” harfi arada yok Çuçu. Kısacık bir “i” var sadece. İcat.

Çuçu: İcat, icat, icat!

Begüm: Aslında baktığımda etrafımızdaki pek çok şey icat edilmiş. Mesela kalem, mesela bilgisayar.

Çuçu: Peki, peki iğne?

Begüm: Evet, iğne de. Bak iğne de icat edilmiş.

Çuçu: Peki, senin daktilo sevgini keşfetmem beni kaşif yapar mı?

Begüm: Bence yapar.

Çuçu: Ee, çok iyi!

Begüm: İstersen bugün öğrendiklerimizi daktiloda yazalım. Hem bana da pratik olur.

Çuçu: Olur ama sayfayı çıkarınca gözlem defterimize zımbalayalım. Aaa, zimba! Zimba da bir icat.

Begüm: Bakıyorum hemen kaptın bu işi. Eminim sen de bir gün çok güzel şeyler icat edeceksin. O ışık var sende.

Çuçu: Neden olmasın? Bence ben çok önemli bir icat yapacağım.

Begüm: İşte o zaman mucit olursun.

Çuçu: Mucit olacağım ben. Ama belki de daha önce kimsenin bilmediği bir yeri keşfederim.

Begüm: İşte o zaman da kâşif olursun.

Çuçu: Ve bana bu bilgileri öğrettiğin için seni keşfettiğim yere tatile götürürüm. Ne de olsa bütün bunları yaparken çok yorulacağız.

Begüm: (Sevgi dolu bir ses tonuyla) Çuçu! -

8. Bölüm

Çuçu: Begüm ne okuyorsun?

Begüm: Arkadaşımdan ödünç aldım: şiir antolojisi.

Çuçu: O da ne?

Begüm: Şöyle anlatayım: Birçok şairin şiirlerinin toplandığı kitaba diyebiliriz.

Çuçu: An?

Begüm: An-to-lo-ji.

Çuçu: (“a”yı uzatarak) Antoloji.

Begüm: “a”yı uzatmana gerek yok Çuçu. Antoloji.

Çuçu: An-to-lo-ji.

Begüm: Evet. Antoloji.

Çuçu: Begüm belki günün birinde benim de bir şiirim antolojilerde yayımlanır.

Begüm: Neden olmasın? Var mı bakalım bir şiirin?

Çuçu: Henüz yok. Ama belki yazabilirim.

Begüm: Hiç yazmayı denedin mi?

Çuçu: Şimdi deneyeceğim. (“a” harfini inceletmeden) Kağıt var mı?

Begüm: Ne var mı?

Çuçu: (“a” harfini inceletmeden) Kağıt.

Begüm: “Kâğıt”.

Çuçu: “Kâğıt, kâğıt”.

Begüm: İşte bu! “Kâğıt”.

Çuçu: Bir “kâğıt” al, ben söyleyeceğim, sen yaz olur mu?

Begüm: (Kâğıdı alır, o sırada Çuçu düşünmek için gözlerini kapatmıştır.) Çuçu ne yapıyorsun?

Çuçu: Begüm, şu anda aklıma hiçbir şey gelmiyor. Belki de ben biraz daha çalışmalıyım. Şiir yazabilmek için ne yapmak gerekiyor?

Begüm: Bütün şairlerin yaptığını.

Çuçu: Ne yapmışlar?

Begüm: Çok çalışmışlar, çok okumuşlar, çok çok düşünmüşler.

Çuçu: Ben de şiir yazmak istiyorum, şair olmak istiyorum.

Begüm: Öyleyse bol bol kitap okumalı, bol bol yazmalısın.

Çuçu: Bol bol yapacağım. Bol bol.

Begüm: Okuduğun şiirlerin anlamları üzerine de düşünmelisin.

Çuçu: Bol bol düşüneceğim. Bol bol.

Begüm: Ve bütün şairler gibi çok çalışmalısın.

Çuçu: Çok çalışacağım, çok.

Begüm: Evet, Çuçu. Eğer bütün bunları yaparsan günün birinde çok iyi bir şair olabilirsin.

Çuçu: Bir dakika, bir dakika! Galiba şimdi olacak. Aklıma bir şiir geldi.

Begüm: Gerçekten mi? Okusana.

Çuçu: Yaza yaz yaz geldi/ Derelere kaz geldi/ Daha da yazacaktım ama/Mürekkebim az geldi.

Begüm: Ama Çuçu bu bir mâni.

Çuçu: (“a” harfini kısa tutarak)“Mani?”.

Begüm: “Mani” değil Çuçu. “a”yı birazcık uzatman gerekiyor. (“a” harfini uzatarak) “mâni”.

Çuçu: Mağni!

Begüm: Mağni kadar uzun değil mani kadar kısa değil.

Çuçu: “Mâni”.

Begüm: İşte bu.

Çuçu: “Mâni, mâni, mâni”. Yeni bir kelime öğrendim bugün. “Mâni”.

Begüm: Her gün bir yeni kelime öğrenirsen kendini daha kolay ifade edebilirsin.

Çuçu: Kendimi bir mâni ile ifade edebilir miyim peki?

Begüm: Dinliyorum.

Çuçu: Sıra sıra şiirler yazarım/ Antolojilere katarım

Begüm: Devamını çok merak ediyorum.

Çuçu: Ama sıra kâğıda gelince/ Ben bakar bakar kaçarım.

Begüm: Bu zamana kadar duyduğum en komik mâni olabilir.

Çuçu: Eğlendin mi?

Begüm: Evet.

Çuçu: Öyleyse görev başarıyla tamamlandı.

Begüm: Aynen öyle.

9. Bölüm

Çuçu: Begüm, Begüm! Neredesin? Begüm!

Begüm: (İçeri girer.) Buradayım Çuçu.

Çuçu: Biraz gözlerimi dinlendireyim dedim, hemen gitmişsin. Sen beni gözlerim kapalı görünce uyuyorum sandın galiba.

Begüm: İçerideydim. Arkadaşımdan yeni bir oyun öğrendim, onu hazırlıyordum.

Çuçu: Oyun mu, ne oyunu, ne oyunu? Biliyorsun ben oyun oynamayı çok seviyorum. Anlat hadi.

Begüm: Kartların her birine bir resim hazırladım, önce ne olduklarını anlatacak, sonra da adlarını söyleyeceğiz.

Çuçu: Aaa! Çok kolaymış. Belki de değildir ama. Hemen karar vermeyeyim. Evet, hazırım.

Begüm: Söyle bakalım. (Kartı gösterir.) Bu bir...

Çuçu: Sebze, mor, batlıcan.

Begüm: Hayır Çuçu. “p” ile bak “p” ile yazıyor. “patlıcan”.

Çuçu: (“p” sesini çok vurgulayarak) Patlıcan.

Begüm: O kadar bastırmana gerek yok. Bak böyle (doğru vurgu ile) “patlıcan”.

Çuçu: Patlıcan.

Begüm: Evet, patlıcan.

Begüm: Hazırsan ikinci kelimeye geçiyorum. (Kartı gösterir.) Peki ya bu?

Çuçu: Yemek, yemek yapıyor, önlüğünü giyer, şapkasını takar, yemeğini yapar, ahçıdır o, lezzet katar, ahçı.

Begüm: “ş” ile Çuçu. “Aşçı”. Bak “ş” ile “aşçı”.

Çuçu: Aşşşçı. “şşşş”

Begüm: Bu kadar “ş” içeren bir meslek olduğunu sanmıyorum ama .

Çuçu: Aşçı.

Begüm: (Kartı gösterir.) Bu?

Çuçu: Aaa! Bunu her sabah görüyorum. İnsanlar spor yaparken giyiyorlar, ha-şo...

Begüm: İıı !! (Hayır anlamında) Değil.

Çuçu: İı ıı! Değil. Ne peki?

Begüm: E-şof-man.

Çuçu: E-şof-man.

Begüm: Aynen öyle.

Çuçu: Eşofman, eşofman.

Begüm: Çok iyi gidiyorsun Çuçu. Hadi, hadi! Bir tane daha. Sen öğretince hiç “yanlış” yapmıyorum.

Begüm: Ne yapmıyorsun?

Çuçu: Yanlış?

Begüm: Biliyor musun? Küçükken ben de bunu “yanlış” söylüyordum.

Çuçu: Şimdi doğrusunu söyledin ama. “Yanlış”ı doğru söyledin.

Begüm: (Kartı gösterir.) Bu?

Çuçu: Bu bir hayvan, yavaş yürür, kaplunbağa.

Begüm: Bir daha söyle.

Çuçu: Kaplunbağa.

Begüm: Kaplumbağa.

Çuçu: Kap-lun-ba-ğa.

Begüm: “m” ile Çuçu. Kap-lum-ba-ğa.

Çuçu: Kaplumbağa, “kap-lum-ba-ğa”. Evet, kaplumbağa.

Begüm: O zaman son kelimeye geçiyorum. (Diğer kart gösterilir.)

Çuçu: Yağmurda yanına alırsın, şemsiye.

Begüm: Şem-si-ye. (Gök gürler.)

Çuçu: Var mı bizde şemsiye?

Begüm: Var.

Çuçu: Öyleyse hadi yağmurda yürüyüşe çıkalım.

Begüm: Buna hayır diyemeyeceğimi biliyorsun.

10. Bölüm

(Çuçu Begüm’e sürpriz bir doğum günü hazırlar. Gazetelerden kestiği yazılarla “Sürpriz İyiki Doğdun Begüm.” yazmıştır.)

Çuçu: Şunu da şöyle koysak. Bu da buraya.

Begüm: (İçeri girer.) Çuçu! Ben geldim.

Çuçu: Süpriz!

Begüm: Çuçu!

Çuçu: Doğum günün kutlu olsun Begüm!

Begüm: Çok teşekkür ederim. (Masadaki pastaya bakarak) Yoksa bu benim için mi?

Çuçu: Komşularımız da biraz yardım etmiş olabilir tabi.

Begüm: Peki, bu süsler?

Çuçu: Onları ben yaptım. Eski gazeteleri kesip boyadım.

Begüm: Peki, bu duvardaki yazılar.

Çuçu: Çok güzeller değil mi?

Begüm: Güzeller, güzeller ama...

Çuçu: Bir şey mi olmuş? "İyiki Doğdun Begüm." yazıyor. İyiki doğdun çünkü.

Begüm: Çok teşekkür ederim Çuçu ama sanki (Bitişik yazılmış "İyiki" deki "ki"yi ayırarak) böyle daha iyi oldu.

Çuçu: Ama "ki" ayrıldı.

Begüm: İyi ki yazarken "ki"yi ayrı tutuyoruz. Mesela iyi ki varsın canım arkadaşım derken.

Çuçu: (Sevgi dolu bir ses tonuyla) Begüm! Sen de iyi ki varsın. Neyse en azından diğerleri doğru.

Begüm: Yani...

Çuçu: Yani? Yanlış mı yani?

Begüm: Doğrusunu öğrendikten sonra değil Çuçu.

Çuçu: Süpriz. Bence doğru yazmışım. Süp-riz! Bak nasıl okunuyorsa öyle yazmışım işte.

Begüm: Öyle okunmuyor ki.

Çuçu: Ya nasıl okunuyor?

Begüm: Sürp-riz.

Çuçu: Gerçekten mi? Sürp-riz, sürp-riz!,

Begüm: Hemen şuraya bir "r" harfi koyalım.

Çuçu: Aslında ben biraz üzüldüm. Doğum gününde pek çok yanlış yapmışım.

Begüm: Hiç üzülmeye Çuçu. Herkes yanlış yapabilir. Önemli olan yanlışını fark etmek. Hem şöyle düşün, önümüzdeki sene her şeyi doğru yazmış olacaksın.

Çuçu: Evet, çok haklısın. Seneye hiçbiri yanlış yazılmayacak. Çünkü bu sene hepsinin doğrusunu öğrenmiş olacağım.

Begüm: İşte en sevdiğim kısım. (Pastaya doğru ilerleyerek) Bir dilim alabilir miyim?

Çuçu: Tabi ki alabilirsin. Senin için yapıldı.

Begüm: (Tadına bakar.) Eline sağlık, çok güzel olmuş.

Çuçu: Ellerimize sağlık. Biraz yardım aldım çünkü.

Begüm: Kimler yardım etti bakalım?

Çuçu: Bütün komşular. Sabah önce bir komşumuza gidip kek tarifi aldım. Sonra öteki komşumuza gidip ondan yumurta istedim çünkü evde hiç yumurta kalmamıştı. Sonra bir komşumuzdan keki çırpmana yardım etmesini istedim. Bu arada diğer komşumuz bizi görüp ne yaptığımızı sorunca o da evindeki pasta süslerinden getirdi. Ama ben yanlışlıkla şekeri yere dökünce onu temizledik. Sonra kekin tadına bakmak istedim ama şekli bozulur diye bakamadım.

11. Bölüm

(Begüm'ün kurdele koleksiyonunu düzenlemesi ile bölüm başlar.)

Çuçu: Begüm, Begüm! Ne yapıyorsun?

Begüm: Kurdele koleksiyonumu düzenliyorum.

Çuçu: Kurdelenin ne olduğunu biliyorum. Ama öteki söylediğin kelimeyi bilmiyorum.

Begüm: Toplanmış ve biriktirilmiş nesnelere koleksiyon diyoruz.

Çuçu: Nasıl yani?

Begüm: Bak şimdi. Mesela ilkokulda okumayı öğrendiğimde öğretmenim bana bunu takmıştı.

Çuçu: Evet. Okumayı öğrendiğimde sen de bana bir kurdele vermiştin.

Begüm: Aynen öyle. Aldığım ilk kurdeleden sonra kurdeleleri çok sevdiğimi fark ettim ve biriktirmeye başladım.

Çuçu: Yani şey yaptın. Kole...

Begüm: Ko-lek-si-yon.

Çuçu: Kurdeleden başka bir şeyin de koleksiyonu yapılır mı peki? Mesela kalem?

Begüm: Yapılır.

Çuçu: Mesela ayraç? Başka, başka, başka nelerin koleksiyonu olabilir Begüm?

Begüm: Mesela farklı farklı peçetelerin koleksiyonunu yapabilirsin.

Çuçu: Başka, başka?

Begüm: Kartpostal.

Çuçu: Kartpostal. Şu önünde resim olan mektuplardı değil mi?

Begüm: Yani, gibi gibi.

Çuçu: Uzaktaki arkadaşından geliyor bazen, resimleri çok güzel oluyor.

Begüm: Haa! Malika'nın gönderdiklerinden bahsediyorsun. Evet, resimleri çok güzel oluyor.

Çuçu: Ben neyin koleksiyonunu yapabilirim peki?

Begüm: Mesela bir arkadaşım yaprak koleksiyonu yapıyordu. Değişik ağaçlardan topladığı yaprakları kurutup saklıyordu.

Çuçu: Çok güzel tabi ama kışın biriktiremem ki üşürüm.

Begüm: Bak ne diyeceğim? Hem seni üşütmeyecek hem de çok seveceğin bir kitap koleksiyonu yapmaya ne dersin?

Çuçu: Yapalım, yapalım.

(Begüm raflara yönelip kitap alınca hapşırır.)

Begüm: Of! Galiba çok toz olmuş. Hemen temizlik yapmamız gerek yoksa alerjim başlayacak.

Çuçu: Al-ler-ji, o ne?

Begüm: Mesela benim toza karşı alerjim var. Toz olunca hapşırıyorum. Bir arkadaşımın fındığa alerjisi var hiç fındık yiyemiyor. Bir keresinde birini görmüştüm kedilere alerjisi vardı, kedi görünce kaşınmaya başlıyordu.

Çuçu: Aaa! Alerji dediğin kelimeyi biliyorum ben. Herhangi bir maddeye karşı vücudumuzun verdiği tepkiler. Evet, hatırlıyorum. Mesela güneşe alerji, çileğe alerji, çiçeğe alerji. Ama benim çiçeklere alerjim olmasın. Çünkü çok seviyorum ben onları.

Begüm: İyi ki alerjin yok o zaman. Ama benim bu tozlardan bir an önce kurtulmam gerek.

Çuçu: Hadi Begüm başlayalım.

Begüm: Temizlik malzemelerini alıp geleyim.

Çuçu: Kitaplıkta koleksiyonum için de yer açalım. Tabi tozlardan kurtulduktan sonra.

12. Bölüm

(Bölüm Begüm'ün temizlik yapmasıyla başlar.)

Begüm: İşte bu. Bahar temizliği Çuçu.

Çuçu: Aaa! İyi ama ne demek ki bahar temizliği? Doğru duydum değil mi? Bahar temizliği dedin.

Begüm: Evet, bahar temizliği. Baharda bütün ev temizlenir, havalandırılır, yaza hazırlık yapılır.

Çuçu: Harika bir etkinlik! Çünkü sonra da bütün yaz dinlenir bir daha temizlikle uğraşmayız.

Begüm: Yok yazın da temizlik yapılır. Ama baharda yapılan temizliğin en büyüğü, en ünlüsüdür. Kuşaktan kuşağa anlatılır efsane gibi.

Çuçu: Biz de yapalım o zaman. Ben sana yardım ederim. Güçlü kanatlarımla yanındayım Begüm. Hadi başlayalım hemen. Bahar bitmeden temizleyelim etrafı.

(Robot süpürge çalışır, Çuçu korkar.)

Çuçu: Bb –bb- ben! Bu ne! İlk kez görüyorum. Bu ne Begüm?

Begüm: Korkma Çuçu. O bir süpürge.

Çuçu: Süpürge böyle olmaz. Kendi kendine hareket ediyor. Süpürge değil bence bu.

Begüm: Robot süpürge.

Çuçu: Aaa! Hem robot hem süpürge. Süpüren robot. Ben beğendim. İyi fikirmiş.

Begüm: Evet.

Çuçu: Bak ne diyeceğim? Bence onu da ekibe almalıyız. Uzaya gittiğimizde yanımızda götürürüz. Bize çok yardımcı dokunur. Orada hep birlikte...

(Robot süpürge'nin şarjı biter.)

Çuçu: Aaa! Uyuyakaldı. Tam da ben uzaya gitmekle ilgili hayallerimi anlatırken.

Begüm: Yok, uyuyakalmadı da...

Çuçu: Bozuldu mu?

Begüm: Bozulmadı ama...

Çuçu: Eee! Ne oldu öyleyse?

Begüm: Şarjı bitti.

Çuçu: Şarjı mı bitti?

Begüm: Şarz değil Çuçu, şarj. "j" ile, yazıldığı gibi okunuyor.

Çuçu: Şarj, şarj, şarj. Ama ne ki şarj?

Begüm: Elektronik cihazların çalışması için fişlerini prize takıyoruz ya.

Çuçu: Evet.

Begüm: Bazılarının da fişini önceden prize takıp enerji depolamasını sağlıyoruz. Yani şarj ediyoruz.

Çuçu: Pil gibi yani.

Begüm: Evet, yeniden kullanılabilen bir pil gibi.

Çuçu: Aaa! Bak daha önce hiç düşünmemiştim bunu. Şarj sayesinde fazla atık pil de olmaz.

Begüm: Haklısın Çuçu. Yalnız işimiz yarım kaldı. Ne yapacağız?

Çuçu: Yok Begüm. Bence bu kadarı yeterli. Bak, ev tertemiz oldu bile.

Begüm: Yok, şuraları da temizlememiz gerek.

Çuçu: Keşke bitmeseydi şarjı.

Begüm: Hay aksi!

Çuçu: Sana yardım etmeyi çok isterdim Begüm ama... (esner) Benim de, benim de... Şarjım bitiyor galiba.

Begüm: Çuçu!

Çuçu: Bak işte bitiyor, bi-ti-yor, bit-ti.

Begüm: Çok komiksin Çuçu.

Çuçu: Begümcüğüm ben sana yardım etmez miyim hiç? Hadi göster neresi kaldı? Bir de temizlik bezi var bana. Bir güzel etrafın tozunu alayım.

Begüm: Çuçu sen olmasan ne yapardım ben? (Çuçu'nun gülücükleri ile bölüm biter.)

13. Bölüm

Çuçu: Daha önce söylemiştin ama nereye gideceğim demiştin?

Begüm: Kazakistan'a.

Çuçu: Kazakistan'a. Niye gidecektin peki?

Begüm: Arkadaşım Malika'yı görmem gerek.

Çuçu: Arkadaşlarla görüşmek çok güzel ama keşke sen gideceğine o gelseydi.

Begüm: Daha önce de o gelmişti. Şimdi beni davet etti.

Çuçu: Çok mu eski arkadaşın? Gitmeseydin. Telefon eder hasret giderirdiniz. Haritadan bakardık Kazakistan'ın yerine.

Begüm: Çuçu! Bunları konuşmuştuk diye hatırlıyorum.

Çuçu: Evet, konuşmuştuk ama bir daha anlat. Çok mu eski arkadaşın?

Begüm: Peki bakalım. Okulda tanışmıştık. Değişim programıyla bize misafir olmuştu. Sonra da ben onlara gitmiştim.

Çuçu: Olsun, biz de eski arkadaşız.

Begüm: Çuçu n'oldu sana?

Çuçu: Hiç. Ben çok seviyorum başka arkadaşlarının da olmasına, çevren de seni seven, senin de sevdiğin insanlar olmasını ama oyunlarımızı, muhabbetlerimizi birazcık özleyeceğim.

Begüm: Malika, benim çok sevdiğim ve çok eski bir arkadaşım ama sen benim en yakın arkadaşısın. Hem Malika seni çok seviyor.

Çuçu: Ne güzel hem seviyor hem de seviliyorum. Arkadaşın Malika da beni seviyor. Gerçekten değil mi?

Begüm: Gerçekten tabi.

Çuçu: Öyleyse Begümcüğüm, ben de sana söylemek isterim ki sen de benim en yakın arkadaşısın ve ben seni çok seviyorum.

Begüm: Biliyorum ve bundan çok mutluyum. Sen de bunu biliyor musun?

Çuçu: Biliyorum, biliyorum. Peki ya Malika?

Begüm: Malika da seni çok seviyor ve seni çok merak ediyor. Senin mantı sevdiğinden bahsettim. Sana kazak mantısı bile yapacaktım.

Çuçu: Kazak ve mantı mı? Yemek mi yapacak yoksa kazak mı örecek, anlamadım.

Begüm: Biraz kafan karıştı sanki.

Çuçu: Sanki...

Begüm: Kazakistanlılara Kazak diyoruz ya...

Çuçu: Evet, hatırladım.

Begüm: İşte onların yaptıkları yöresel yemeğe de Kazak mantısı diyoruz.

Çuçu: Aaa! Tamam, şimdi anladım. Sen hiç yedin mi Kazak mantısı? Beğendin mi, güzel miydi tadı?

Begüm: Imm! Çok güzel.

Çuçu: Peki, böyle güzel yemekler yapan başka arkadaşların var mı?

Begüm: Alman bir arkadaşım var.

Çuçu: Öyle mi? Peki, o ne iş yapıyor?

Begüm: Pastacı.

Çuçu: Çok güzel. O arkadaşınla da tanışmak isterim. Nasıl pastalar yapıyor peki?

Begüm: O harika Alman pastaları yapıyor.

Çuçu: Başka güzel yemekler yapan başka arkadaşın var mı?

Begüm: Rus bir arkadaşım var.

Çuçu: Ne iş yapıyor? O da mı pastacı? Yok yok, dur sen söyleme. Ben tahmin edeceğim. O da limonata yapabiliyor yoksa yoksa dondurmacı mı?

Begüm: O bir şef.

Çuçu: O zaman bütün yemekleri yapabiliyordur. Sana yemek yaptı mı hiç? Hangilerini yaptı, hangilerini?

Begüm: Bir keresinde bana çok güzel bir Rus salatası yapmıştı.

Çuçu: Oh! O zaman sen şimdi git. Gelirken bütün arkadaşlarını da getir ama tamam mı? Kazak, Alman, Rus bütün arkadaşların gelsin. Gelirken de leziz bir sürü yiyecek getirsin. Hadi Begüm! Çabuk toparlan, sakın geç kalma. Yolculuğun güzel geçsin. Çok çabuk dönmeyi unutma ama. Çünkü ben burada heyecanla seni bekliyor olacağım.

14. Bölüm

Çuçu: Nasıl? Yetenekliyim ama değil mi?

Begüm: Evet Çuçu, çok azimlisin.

Çuçu: Cimnastik çok önemlidir Begüm. Ne kadar çok cimnastik yaparsak o kadar sağlıklı ve neşeli oluruz.

Begüm: Evet çok sağlıklı ve neşeli oluruz ama...

Çuçu: Ama?

Begüm: Cimnastik?

Çuçu: Evet, cimnastik.

Begüm: Cimnastik nedir Çuçu? Ben daha önce hiç duymadım da.

Çuçu: İşte senin az önce yaptıkların. Ona cimnastik denir.

Begüm: Acaba jimnastik olabilir mi?

Çuçu: Tabi ya! Jimnastik, cimnastik değil.

Begüm: O zaman bugünkü oyunumuza geçelim mi?

Çuçu: Nedir, nedir? Çabuk söyle. Ne zaman, ne zaman, şimdi mi?

Begüm: Sakin ol Çuçu söylüyorum. Hazır mısın?

Çuçu: Hazırım, hadi söyle.

Begüm: Renk kasesi!

Çuçu: Nedir o? Nedir, nedir?

Begüm: Bunu dün gece sen uyurken hazırladım.

Çuçu: Nasıl bir oyun bu?

Begüm: Bu kartların her birinde birer resim var. Şimdi sen bana bir renk söyleyeceksin, ben de o renkteki kartın üzerinde bulunan resmi sana göstereceğim.

Çuçu: Ve?

Begüm: Ve sen de o kartta ne olduğunu söyleyeceksin.

Çuçu: Anladım. Hadi başlayalım.

Begüm: Hadi bir renk söyle.

Çuçu: Mor.

Begüm: Mor. (Kartı çıkarır. Resmi Çuçu' ya gösterir.) Bu nedir?

Çuçu: Aman! Ben de zor sanmıştım. Dinazor tabi ki.

Begüm: Emin misin?

Çuçu: İı! Dirazor, dimizör. Öff! Tamam, hadi sen söyle.

Begüm: Dinozor. "o" harfiyle. Dinazor değil di-no-zor.

Çuçu: Dinozor, dinozor.

Begüm: Hadi bir renk daha söyle.

Çuçu: Mavi.

Begüm: Mavi. (Kartı çıkarır. Resmi Çuçu' ya gösterir.) Peki ya, bu nedir?

Çuçu: Maydonoz.

Begüm: İ ı!(Hayır anlamında)

Çuçu: Maydonoz, maydanaz, maydonaz, maydamaz. Ah! Nedir?

Begüm: Maydanoz.

Çuçu: May-da-noz, maydanoz, maydanoz. (Kart rengi söyler.) Beyaz.

Begüm: Hmm. Peki ya bu?

Çuçu: Labaratuar, laboratuar, labratuar, labaratavar.

Begüm: Bir dahakine kelime türetme oyunu oynamaya ne dersin?

Çuçu: Nedir bunun doğru söylenişi?

Begüm: La-bo-ra-tu-var. Laboratuvar.

Çuçu: La-bo-ra-tu-var. Laboratuvar. (Renk söyler.) Pembe.

Begüm: Pembe. (Kartı çıkarır. Resmi Çuçu' ya gösterir.)

Çuçu: Göz.

Begüm: Üzerindekiler?

Çuçu: Kiprik. (Begüm, cevabını düzeltmesi gerektiği bir bakış atar.) Kiprik, değil mi? Kiprik. Kirpiriks.

Begüm: Kirpik, kirpik.

Çuçu: Kirpik, kirpik, kirpik.

Begüm: Sevdin bu oyunu.

Çuçu: Bayıldım!

Begüm: O zaman bundan sonra daha sık oynarız.

Çuçu: Çok seviniyorum. Biraz dışarı çıkıp hava alalım mı? Parka gidelim mi? Orada oynamaya devam edelim mi?

Begüm: Benim canım arkadaşım ister de ben hayır der miyim? Hadi hazırlanalım. Kalan kartlara orada bakarız.

Çuçu: Yaşasın!

15. Bölüm

Çuçu: Begüm! Neredesin? Begüm!

Begüm: (İçeri içinde kartların olduğu bir fanus uzatır.)

Çuçu: Begüm!

Begüm: Sürpriz!

Çuçu: Begüm, neler oluyor?

Begüm: Bize yeni bir oyun hazırladım.

Çuçu: Pek heyecanlı bir oyun herhalde.

Begüm: Hazırsan hemen anlatıyorum.

Çuçu: Hazırım.

Begüm: Sen bana bir sayı söyleyeceksin. Sonra o sayının bulunduğu karttaki resimle ilgili bir deyim söyleyeceğiz.

Çuçu: Hiçbir şey anlamadım. Deyim ne?

Begüm: Genellikle gerçek anlamından ayrı kullanılan, kalıplaşmış, tanımlama, pekiştirme sözlerine deyim diyoruz.

Çuçu: Ve böyle söyleyince daha iyi anladım sanıyorsun.

Begüm: Aslında deyimleri günlük hayatta o kadar sık kullanırsanız ki... Bak şimdi sana bir örnek vereceğim. Hemen anlayacaksınız.

Çuçu: Evet.

Begüm: Mesela ben sana ne dolaplar çeviriyorsun Çuçu diye sorsam ne anlarsın? ,

Çuçu: Gizli bir iş yapmışım ve sen bana bunun ne olduğunu soruyorsun.

Begüm: Evet, işte bu! Dolap çevirmek bir deyim işte! Şimdi bana bir sayı söyle. Sonra o sayının olduğu karttaki resimle bir deyim bulmaya çalışalım.

Çuçu: Hadi bakalım. Beş.

Begüm: İşte beş numaralı kart.

Çuçu: Bir yelken.

Begüm: Evet, yelkenle ilgili bir deyim bulmamız gerekiyor. Hmmm, buldum!

Çuçu: İpucu ver.

Begüm: Yelkenleri...

Çuçu: Yelkenleri...

Begüm: Yelkenleri....

Çuçu: Su... Sular... Yelkenleri su...

Begüm: Evet.

Çuçu: Ah! Senden duymuştum bunu. Yelkenleri suya indirmek.

Begüm: Evet, işte bu! Harikası! Yelkenleri suya indirmek yani durumu kabullenmek inattan vazgeçmek.

Çuçu: Tamam, şimdi daha iyi anladım oyunu. Bu sefer yardım gerekmeden bulacağım. Dokuz.

Begüm: (Kartı çıkarır) Göz.

Çuçu: Ohoo! Gözle ilgili deyim çok. Hazırsan başlıyorum. Birinin gözüne girmek yani kendini ona beğendirmek anlamında bir deyim. Hmm, sonra gözden düşmek yani eskisi gibi değerli olmamak hatta bak şimdi seni çok şaşırtacağım. Göz kulak olmak yani ilgilenmek, korumak hatta göz gezdirmek şöyle bir bakmak anlamında.

Begüm: Çuçu, sen bunları nereden...

Çuçu: Ya Begümcüğüm, dikkatli düşününce bildiklerimi daha kolay hatırlıyorum. Oyunu önce anlamadım ama bütün dikkatimi buraya verince birden aklıma geliverdiler. Demek ki daha önce ben bunları duymuşum.

Begüm: Evet, oyunun başında da söylemişim ya deyimleri günlük hayatta farkında olmadan çok sık kullanırsınız diye.

Çuçu: On bir.

Begüm: (Kulak resminin olduğu kartı gösterir.) Kolay mı?

Çuçu: Hmm, kulak. Aaa, buldum! Can kulağıyla dinlemek yani çok dikkatli dinlemek.

Begüm: Sen öğrendin bu oyunu.

Çuçu: On üç.

Begüm: (Açık bir kapının olduğu resmi göstererek) Bu biraz zor gelebilir ama...

Çuçu: Haklısın, bu bir açık kapı resmi. Ama ben bununla ilgili bir deyim galiba hiç duymadım.

Begüm: Açık kapı bırakmak?

Çuçu: : Açık kapı bırakmak?

Begüm: Sana açık kapı bırakıyorum. Biraz daha düşün istersen.

Çuçu: Aaa, anladım! Bana bir şans daha veriyorsun.

Begüm: Evet, çok zekisin.

Çuçu: çok zeki bir arkadaşım var da ondan. Ayrıca...

Begüm: Evet.

Çuçu: Bana hazırlayacağın yeni oyunları dört gözle bekliyor olacağım.

Begüm: Çuçu, sen harika bir papağansın.

16. Bölüm

Çuçu: Begüm, çok heyecanlandım seni beklerken. Aldın mı hepsini?

Begüm: Evet, evet. Bak şimdi burada tohumlarımız var. Şu küçük saksılardan aldım birkaç tane, bir de küçük bir kürek.

Çuçu: Yaşasın! Listemizdeki her şeyi almışsın. Çok yoruldu mu?

Begüm: Biraz ama çiçeklerimiz açtığında evimizi öyle güzelleştirecekler ki buna değer bence.

Çuçu: Hadi başlayalım. Dikelim hemen tohumlarımızı.

Begüm: Iı !!! (Hayır anlamında)

Çuçu: Aaa! Neden, neden vazgeçtin?

Begüm: Vazgeçer miyim hiç? Sadece tohum dikilmez, ekilir diye düzeltmek istedim.

Çuçu: Sen saksılara tohumları ekerken bir oyun oynayalım mı?

Begüm: Tabi oynayalım, ne oyunu?

Çuçu: Ben bazı kelimelerin nasıl kullanıldıklarını karıştırıyorum. Aklıma takılanları sana sorsam, sen bana doğrusunu söylesen olur mu?

Begüm: Tabi, olur. E peki ben sana ne soracağım?

Çuçu: Hmm. Papağanlar hakkında merak ettiklerini sorabilirsin.

Begüm: Anlaştık. Hadi başla bakalım.

Çuçu: Mesela şu boynundaki fular. Fular takılır mı giyilir mi?

Begüm: Fular takılır. Tıpkı kravat gibi. Kravat da giyilmez takılır çünkü.

Çuçu: Sıra sende, bana papağanlarla ilgili bir soru sor.

Begüm: Dünya üzerinde kaç papağan türü vardır?

Çuçu: Çok. Nereden baksan 350'den fazla çeşidimiz var. Cevap verdiğime göre sıra bende. Kazak örülür mü dokunur mu?

Begüm: Kazak örülür; halı, kilim dokunur. Bak bitti bile.

Çuçu: Yaşasın! Ne çabuk bitirdin? Resim çektirelim mi dediğimde kelimeyi doğru mu kullanıyorum?

Begüm: Hayır, Çuçu. Fotoğraf çektirelim mi demen gerekiyor. Resim elle bizim yaptıklarımız; kalemlerle, boylarla, fırçalarla. Fotoğraf ise fotoğraf makinesiyle çekilir. Yani fotoğraf çektirilir, resim çizilir diye düşünürsen bir problem kalmaz. Sıra bende.

Çuçu: Buyurun lütfen.

Begüm: Papağanlar ay çekirdeği sever mi?

Çuçu: Ay, ay, ay! Sanki bilmiyormuş gibi (!) Bayılırız, biz ay çekirdeğine bayılırız.

Begüm: Öyleyse bu saksıya ektiğim tohumlar çıktığında da gördüklerine bayılacaksınız.

Çuçu: Neden ki? Ne ektin ona, ne ektin?

Begüm: Ay çiçeği.

Çuçu: Sen ay çekirdeği dememiş miydin? Ay çiçeği de nereden çıktı şimdi?

Begüm: Bak şimdi anlayacaksın. (Ay çekirdeği fotoğrafı gösterir.) Evet, bak Çuçu. Bu ay çiçeği, bunlar böyle büyüdüklerinde kocaman olurlar.

Çuçu: Evet.

Begüm: Şuradaki siyah tohumları görüyor musun?

Çuçu: Evet.

Begüm: Bunlar da ay çekirdeği.

Çuçu: Aaa! Ay çekirdeği ay çiçeğinin içinden mi çıkıyor?

Begüm: Evet.

Çuçu: Aaa! En sevdiğim ay çekirdeği, ay çiçeğinin içinden çıkıyormuş.

Begüm: Bitti mi oyun? Var mı sormak istediğin bir kelime?

Çuçu: Vardı ama konu dağıldı, unuttum soracaklarımı. Begüm, ne zamana çıkar bunlar?

Begüm: (Elindeki ay çekirdeği paketini göstererek) Çıkmış bile.

Çuçu: Begüm sen bana çarşıdan ay çekirdeği mi aldın? Hem de bir paket mi aldın? Ne çok seviyorum ben seni ne çok!

17. Bölüm

Begüm: Ben geldim.

Çuçu: Ayy! Begüm. Napiyorsun?

Begüm: Heyecanlı bir giriş yapayım salona dedim ama korktun mu?

Çuçu: Korkmadım, şaşırdım.

Begüm: Şaşır bakayım.

Çuçu: Bak işte böyle. Korksam böyle yapardım. Gördün mü? Bak bu şaşırma, bu da korkma.

Begüm: Öyleyse bu da bugünkü oyunumuz.

Çuçu: Hani, hani nerede, hangisi?

Begüm: karşılıklı duracağız, hiç konuşmayacağız ama birbirimizin neler anlatmak istediğini tahmin etmeye çalışacağız.

Çuçu: Bilemedim. Daha önce oynadığımız bir oyun değil bu.

Begüm: Güven bana çok seveceksin. Adı da beden dili oyunu.

Çuçu: Bir daha anlat bakayım.

Begüm: Karşılıklı yüz ve duruş ifadeleri yapacağız ve birbirimizin neler anlatmak istediğini tahmin etmeye çalışacağız.

Çuçu: iyi tamam ama sen başlayacaksın.

Begüm: Anlaştık. (Bilmiyorum anlamına gelen yüz ve el işareti yapar.)

Çuçu: Aaa! Anladım bile. Bilmiyorsun, bilmiyorum demek istiyorsun.

Begüm: Bak ne kolaymış. Hadi sıra sende.

Çuçu: (Yerinde duramaz gibi davranır.)

Begüm: Çok heyecanlısın.

Çuçu: Evet, aferin Begüm.

Begüm: Sıra bende. (Kaşlarını kaldırır.)

Çuçu: Bu çok kolay. Hayır demek istiyorsun.

Begüm: (Başını sallar.)

Çuçu: İşte şimdi de evet diyorsun. Demek ki doğru bilmişim.

Begüm: Evet, doğru bildin. Hadi sıra sende.

Çuçu: (Sağa sola koşuşturur.)

Begüm: Telaşlısın.

Çuçu: Bildin Begüm.

Begüm: Harika! Sevdin değil mi oyunu?

Çuçu: Evet, ya sevdim.

Begüm: Sıra bende. (Ellerine yanağına koyar, ağzını açarak yüzüne şaşırma ifadesi verir.)

Çuçu: Çok korktun.

Begüm: Başını olmadı anlamında iki yana sallayıp hareketi tekrarlar.

Çuçu: Gözleri kocamansın.

Begüm: Başını olmadı anlamında iki yana sallayıp hareketi tekrarlar.

Çuçu: Boynun ağrıyor.

Begüm: Bu sefer hareketi "Aaa!" sesi çıkararak tekrarlar.

Çuçu: Aaa? Aaa, anladım! Çok şaşırıydın sen.

Begüm: Evet, harika! Çok iyi gidiyoruz.

Çuçu: Devam hadi. Daha da çok sevmeye başladım bu oyunu. Sıra bende. (Dans ederek sağa sola hızlı hızlı hareket eder.)

Begüm: Çok sevinçlisin. Hatta o kadar sevinçlisin ki yerinde duramıyor, danslar ediyorsun.

Çuçu: Evet, bildin. Yeterince oynadıysak benim de sana bir oyun teklifim olacak.

Begüm: Nedir? Çok merak ettim, hadi söyle.

Çuçu: Aşırı sessiz sinema oyunu.

Begüm: Aaa! Bilmiyorum ben o oyunu.

Çuçu: Anlatayım ister misin?

Begüm: Lütfen.

Çuçu: Şimdi bu oyun şöyle oynanıyor: sen ve ben hemen hazırlanıp evden çıkıyoruz.

Begüm: Ve...

Çuçu: Ve bir sinema salonundan içeri girip hiç sesimizi çıkarmadan güzel bir film izliyoruz.

Begüm: Harika bir oyunmuş. Demek ki bu durumda...

Çuçu: Evet.

Begüm: Hemen çıkıyoruz. Hadi hazırlanalım.

Çuçu: Bekle bizi aşırı sessiz sinema oyunu, biz geliyoruz!

18. Bölüm

Çuçu: Yüz yüzücünün yüzü de yüzerken güneşten etkilenmişti. Yüz yüzücünün yüzü yüzerken... İyi de hepsi yüz bunların.

Begüm: Çuçu ne oldu?

Çuçu: Bir yeri anlamadım. Biraz karışık bence.

Begüm: Söyle bana belki yardım edebilirim.

Çuçu: Şimdi ben sana desem ki “: Yüz yüzücünün yüzü yüzerken” sen bunlardan hangisinin hangi yüz olduğunu nasıl anlarsın? Yazılışları aynı, okunuşları aynı ama anlamları değişik.

Begüm: Çok basit. Cümle içindeki kullanımına bakarız. Mesela “Bak yere yüz lira düşmüş.” dediğimde sen onun sayı olan yüz olduğunu anlıyorsun değil mi?

Çuçu: Evet.

Begüm: İşte diğerleri de böyle. Örneğin “Arkadaşım bana deniz kıyısına gidelim de sen biraz yüz, dedi.” Buradaki yüzün denizde yüzmek olduğunu anlayabiliyorsun, öyle değil mi?

Çuçu: Evet.

Begüm: Örneğin Beni hatırladın mı, diye soran birine “Bu yüz hiç yabancı değil.” dediğimde buradaki yüzün surat anlamındaki yüz olduğunu anlayabiliyorsun, değil mi?

Çuçu: Evet, evet! Anladım. Peki bunların bir adı var mı?

Begüm: Var tabi. Söylenişleri aynı ama anlamları farklı olan kelimelere eş sesli kelimeler diyoruz.

Çuçu: Eş sesli kelimeler. Hemen bir örnek düşüneyim bakalım. “Gül” hem çiçek anlamına gelir hem de gülmek anlamına gelir. Gül bak anlayacaksın.

Begüm: Evet, aynen öyle.

Çuçu: Sıra sende.

Begüm: Hm. “Atlet” hem üşümemek için gömlek ya da kazağın içine giydiğimiz şeye atlet deriz hem de atletizm ile ilgilenen sporculara atlet deriz. “Bin” var. Hem sayı olan bin anlamında hem de “Hadi arabaya bin.” anlamında. “At” var mesela. Hem hayvan olan at hem de “Şu gazeteyi bana at.” anlamında.

Çuçu: Güzel! Bir örnek de ben vereyim o zaman. “Bu yaz çok rüzgarlı geçti.” “Yaz bunları defterine.” Biri yazı yazmak anlamında diğeri ise mevsim olan yaz anlamında.

Begüm: Müthiş.

Çuçu: “Cilt.” Hem kitap cildi hem de deri anlamına gelir. “Pazar” var mesela hem alışveriş yapılan yer hem de haftanın son günü anlamında. “Kaz” hem çiçek dikmek için toprağı kazmak anlamına gelir hem de bir kuş türü olan kaz hayvanı.

Begüm: Çuçu! Sakin ol.

Çuçu: Baktığım her yerde örnek görüyorum. Bak işte burada da var. Hem bir içecek olan “çay” hem de derenin küçüğü olan çay.

Begüm: Çuçu, dur. Benim başım döndü. Terleyeceksin.

Çuçu: Papağanlar terlemez Begüm hatta hiçbir kuş türü terlemez.

Begüm: Aaa! Öyle mi? Ben bunu bilmiyordum.

Çuçu: Çok eğlenceliymiş bu eş sesli kelimeler. Ben çok sevdim. Hadi Begüm, sen de söyle bir tane.

Begüm: Aslında benim biraz karnım acıktı. Bize yiyecek bir şeyler hazırlayım mı?

Çuçu: Benim de karnım aç. Aaa! “Aç” hem karnım aç derken hem de kapıyı aç derken.

Begüm: Ne yemek istersin?

Çuçu: Havuç, havuç istiyorum ben.

Begüm: Olur. Sana havuç, kendime de ekmeğ aras.

Çuçu: “Ekmeğ” mi? Ekmeğ mi dedin?

Begüm: Evet.

Çuçu: Hem yediğimiz ekmeğ anlamında hem de tohum ekmeğ anlamında. Bak gördün mü? Her yerde var bu eş sesli kelimeler.

Begüm: Çuçu, ben mutfağa gidiyorum artık.

Çuçu: Tamam, Begümcüğüm. Ben burada seni bekliyor ve yeni kelimeler düşünüyorum.

19. Bölüm

Begüm: Çuçu, bak ne diyorum biliyor musun?

Çuçu: Bilmiyorum. Demedin ki daha, bilmiyorum.

Begüm: Doğru haklısın. Cümleye yanlış giriş yaptım ben.

Çuçu: Olsun Begümcüğüm. En kısa zamanda düzeltereceğine eminim. Evet, Begüm. Ne diyecektin bana?

Begüm: Hafta sonu anneannemin yeni evini görmeye gidelim mi?

Çuçu: Aaa! Olur, gidelim. Nereye gideceğiz?

Begüm: Kuzguncuk.

Çuçu: Neresi dedin?

Begüm: Kuzguncuk.

Çuçu: Yani aslında Kuzgun diye bir yer. Ama biz onun küçüğüne mi gidiyoruz.

Begüm: Sen semt adı olan Kuzguncuk’u bilmiyorsun. Ondan anlayamadın.

Çuçu: Kuzguncuk bir semt adı mı?

Begüm: Evet. Kuzgun ’un küçüğü anlamında değil yani. Semtin adı Kuzguncuk.

Çuçu: Ben kuş olan kuzgundan söz ediyorsun sanmıştım. Onun da küçüğüne kuzguncuk deniliyor gibi anlamıştım. Çok severim kuzgunları.

Begüm: Ben de çok severim. Karga ailesinden bir kuştur. Peki, hafta sonu gidiyor muz anneanneme?

Çuçu: Tabi ki gidiyoruz. Semtin adını da çok beğendim. Sevimli bir yer olabilir.

Begüm: Aslında neden böyle düşündüğünü söyleyebilirim. Sonuna küçültme ekleri getirdiğimiz kelimeler, genellikle çok sevimli gelir kulağa. Örneğin ev yerine evcik dediğimizde daha küçük bir evi kast ederiz o yüzden de daha sevimli gelir kulağa. Ya da yemek yerken bir lokmacık daha ye dediğimizde daha küçük bir lokmadan söz ederiz.

Çuçu: Hm. Hep küçültmek için mi kullanıyoruz peki bunları?

Begüm: Pek öyle değil aslında. Bazen küçültme ekleri eklendiği sözcüğü özel ad ya da tür adı yapabilir. Kuzguncuk'un bir semt adı olması gibi. Mesela kızılıcak bir ağaç türüdür ve meyveleri çok lezzetlidir.

Çuçu: Bak mesela ben sana bazen Begümcüğüm dediğimde ismini küçültüyorum ama sevgimizi büyütüyorum.

Begüm: Çuçu! (Sevimli bir ses tonuyla) bak aslında küçültme ekleri bazen acıma anlamında da kullanılabilir. Mesela kedilik yağmurlu bir gecede tek başına sokakta kalmıştı derken ya da kuzucuk o kadar çok koşmuştu ki nefes nefese kalmıştı derken

Çuçu: Papağancık dinlemekten yorulmuş artık. Bahçeye çıkıp oyun oynamak istiyor derken mesela.

Begüm: Evet, çok doğru bir kullanım.

Çuçu: Peki Begüm, biz bunları hep "-cık, -cik" ekleriyle mi yapıyoruz. Başka örnekler de var mı?

Begüm: Çok güzel bir soru bu. Genelleme yapamayız tabii. Mesela sarımsı deriz bazen. Bir şeyin rengi tam sarı gibi değil ama sarıya yakınsa.

Çuçu: Suya toz karıştığı için rengi sarımsı olmuştu.

Begüm: Evet. Tıpkı bunun gibi.

Çuçu: Kırmızı, kırmızı gibi ama tam kırmızı değilse kırmızımsı diyebiliriz.

Begüm: Evet.

Çuçu: Uzunca bir ağaçtı derken "Uzunca" yani çok uzun değil ama çok kısa da değil anlamında.

Begüm: Sen dünyanın en hızlı öğrenen papağanısın Çuçu.

Çuçu: Bizler zeki hayvanlarız Begümcüğüm.

Begüm: Evet Çuçu. Bir tane daha aklıma geldi. Mesela yavrucağız derken şefkat duygusunu ifade ederiz.

Çuçu: Yavrucağız pek susuz kalmıştı.

Begüm: Evet Çuçu, cümle içinde doğru kullandın.

Çuçu: Öyleyse Begüm, aklıma çok iyi bir fikir geldi.

Begüm: Nedir, nedir?

Çuçu: Bahçeye çıkalım ve oyunumuza orada devam edelim. Hadi öyleyse uçtum ben. Bahçede görüşürüz.

Begüm: Anlaştık. Hemen kitap ve minder kapıp sana yetişiyorum.

20. Bölüm

(Dışarıdan bozacının “Boza!” sesi gelir.)

Çuçu: Boza!

Begüm: (İçeri girer.) Dışarı çok soğuk çok üşüdüm.

Çuçu: Begüm.

Begüm: Çuçu.

Çuçu: Dışarıda biri var.

Begüm: Aaa! Kim, hani, nerede? (Boza! Sesi tekrar duyulur.) Ha, dur! Sen bozacıyı diyorsun, boza satıyor.

Çuçu: Boza, bozacı, bozacı boza satıyor.

Begüm: Evet, geleneksel bir içecek. Soğuk algınlığına iyi geldiği düşünülendiğinden daha çok kış aylarında tüketilir. Üzerine leblebi konulur hatta tarçın serpilir.

Çuçu: Çok ilginç. Peki, neden böyle sokaklarda bağırarak satılıyor?

Begüm: sokaklarda bağırarak satılmak zorunda değil elbette. Dükkanlarda, marketlerde de satılıyor. Bu bir gelenek.

Çuçu: Gelenek?

Begüm: Evet, gelenek.

Çuçu: Gelenek nedir Begüm?

Begüm: Anlatayım. Eskiden beri yapılmakta olan, benimsenmiş, ortak davranışlar. Bak şöyle düşün. Başka bir ülkede de boza satılabilir ama eğer gece sokakta birileri “Boza!” diye bağırarak boza satıyorsa bu bize özgü bir gelenektir. (“Boza!” sesi duyulur.)

Çuçu: Gelenek olduğu için bağırıyor.

Begüm: Geleneği sürdürüyor.

Çuçu: Biliyor musun, benim türümdeki papağanların da var bir geleneği?

Begüm: Aaa! Nedir?

Çuçu: Duyduklarımızı tekrar ederiz. “Boza!”

Begüm: Bu bir gelenek değil Çuçu. Bir özellik. (Lavanta kesesini göstererek) Bak, bu bir gelenek mesela.

Çuçu: Nedir o?

Begüm: Lavanta kesesi. Lavanta çok güzel kokan ve çok dayanıklı bir bitkidir. Bu yüzden kurutup onları keseye koyarız ki güzel koku yaysınlar.

Çuçu: Odanın güzel kokması için parfüm de sıkabilirsin.

Begüm: Evet ama amacımız hem bir geleneği sürdürebilmek hem de doğal yollarla güzel bir koku elde edebilmek.

Çuçu: Başka hangi gelenekler var?

Begüm: Binlerce var Çuçu, binlerce var.

Çuçu: Gerçekten mi?

Begüm: Evet.

Çuçu: Anlat bir tanesini.

Begüm: Mesela bayramlarda büyüklerimizi ziyaret eder, ellerini öperiz. Onlar da bize karşılığında içinde küçük hediyeleri olan mendiller verirler.

Çuçu: Aaa, ne güzel! Bayram da anneannene gidiyoruz öyleyse.

Begüm: Tabii ki gidiyoruz, bayram olmasa da gidiyoruz ama. Büyüklerimizi her zaman arıyor her zaman saygı ve sevgimizi gösteriyoruz.

Çuçu: Her defasında hediyeli mendil verirler mi peki?

Begüm: Yok, o sadece bayramlarda.

Çuçu: Tüh! Yarın bayram olsa keşke yarın giderdik.

Begüm: (“a” harfini kısa söylemesi gerektiği yönünde düzeltme yaparak) Yarın değil Çuçu yarın.

Çuçu: Yarın.

Begüm: “a” harfini genelde uzatarak söylemeyiz Çuçu. Belki sonlarına ek geldiğinde.

Çuçu: Pek anlamadım.

Begüm: Haklısın, anlaması biraz zor. Hemen anlatıyorum. Mesela (“a” sesini uzatarak) “edebiyat” demiyoruz, (“a” sesini kısa tutarak) “edebiyat” diyoruz ama “Türk edebiyatı” derken “a” harfini birazcık uzatıyoruz. “Edebiyat”, “Türk edebiyatı”.

Çuçu: (“a” sesini kısa tutarak) “edebiyat”, (“a” sesini uzatarak) “Türk edebiyatı”.

Begüm: Çok doğru söyledin, aferin!

Çuçu: Biz papağanlar duyduklarımızı tekrar etmeyi severiz diye.

Begüm: Şöyle bir kullanım da var: “dahi” diye söylerken bağlaç anlamında “dâhi” diye söylerken akıllı anlamında söylüyoruz. Aynı kural “adet” ve “âdet” için de geçerli.

Çuçu: Bir dakika, bir örnek de ben vermek istiyorum.

Begüm: Dinliyorum.

Çuçu: “hala” “hâlâ”. Biri babanın kız kardeşi veya ablası olan kişi anlamında “hala” diğeri ise “Hâlâ mı gidip bize boza almadın Begüm?” anlamındaki “hâlâ”. (Boza! sesi duyulur.)

Extended Summary

Purpose of the study

In this research, it is aimed to analyze the technics in the "Turkish My Home" program, which aims to expand the vocabulary of children and enable them to speak effectively. In the study, it was also examined whether there are different elements related to language and culture teaching in the practices of the program that center on teaching Turkish.

Method

This research; It was carried out with document analysis, which is one of the qualitative research methods (Creswell & Clark, 2007), which allows not only written materials, but also visual and digital materials such as films, video recordings, pictures, photographs to be examined.

Results

It is understood that the program offers rich content for teaching Turkish language and culture. The content of the program includes teaching homophones, writing rules, pronunciation, teaching vocabulary, idioms and grammar, cultural load, and body language practices. Among these, it was determined that the most activities were carried out on vocabulary teaching and pronunciation.

It is seen that vocabulary teaching is heavily involved in the program. Except for the 1st, 3rd, 10th, 13th, 14th and 16th sections, vocabulary teaching was carried out within the scope of activities in all of the other sections. In the second chapter, examples of theater text, reading rehearsal, definition of jaw and face exercises; in the 4th chapter, definition and examples of the rhyme; in the 5th chapter, the definition of the atlas; in the 7th chapter, the definition and examples of the words typewriter, invention, inventor, execution, explorer; in the 8th chapter, the definition of the poetry anthology, the poet's perception of the person who wrote the poem, the definition and example of the concept of mâni are given. In the 11th chapter, definitions and examples of collection, cart posters, and allergy concepts; in the 12th chapter, definition of spring cleaning, robot vacuum cleaner and charging concepts; in the 15th chapter, the definition and examples of the idiom; in the 18th chapter, the definition and examples of homophones words ; definition of raven in the 19th chapter ; in the 20th chapter, the definitions of the boza and tradition are given.

In the 9th episode, a new game was introduced. This game, which is based on showing the pictures of the words eggplant, cook, tracksuit, turtle, umbrella and saying what the word is, has a quality that can contribute to vocabulary teaching by enabling the child to check the existing schemas related to these words in his mind, to notice the ones that do not exist and to add new concepts to the schema.

It is seen that the program contains findings related to diction education intensively. The fact that pronunciation training has been given in a total of 11 departments is directly related to the exit purpose of the program. The fact that diction education, which has a key importance in speaking Turkish well and effectively, has been covered

in more than half of the program is due to the importance of the subject. It is also noteworthy that the words that are pronounced are made with words that are frequently encountered by children in daily life. The use of chin and face exercises and rhyme examples, which form the basis of pronunciation training, in the program should be seen as an indication that the program team is well-equipped.

Thanks to the rhymes in the 3rd and 4th chapters and the mani example in the 8th chapter, Turkish folk literature and culture were transferred to new generations. Spring cleaning in the 12th chapter, the dishes belonging to different cultural circles in the 13th chapter; in the 20th chapter, cultural elements such as boza, lavender sachet, feasting (kissing hands, visiting the elders, giving a gift handkerchief) are included, and it is tried to introduce the children to the tradition, in other words, to teach the tradition to the new generations.

It is seen that there are activities related to the writing of 12 words in total in five different parts of the program. Chapter 15 is devoted to idiom teaching. Idioms are a source that feeds the aesthetic and literary aspect of the Turkish language like a river. It is noteworthy in this context that 11 different idioms are taught in a very entertaining way in a single part of the program. Teaching homophonic words in the 18th episode is very important for the audience to realize that Turkish is a rich language.

In the 16th part of the program, a teaching on grammar and the art of composition was carried out by devoting speech disorders and their correction. In the 19th section where applied grammar teaching is done, the meanings that some suffixes add to the words are emphasized. In this way, the functional dimension of grammar is presented to children in a striking way.

Conclusion and Discussion

Program; vocabulary teaching, correct spelling and pronunciation of the word appear within the framework of practices related to Turkish culture and folklore. TRT General Manager Prof. Dr. M. Zahid Sobacı, in his presentation for the special issue of TRT Academy Magazine "Yunus Emre and Turkish", "Language is the house of existence. TRT is also the home of Turkish" (2021: 7). Aiming to conduct quality studies on behalf of Turkish language and culture, TRT Children's channel has proven its success in this regard with studies in the literature. In their study, Temizkan and Atasoy compared cartoons on TRT Child and Minika channels in terms of vocabulary, and concluded that TRT Child content is numerically ahead in all vocabulary items they examined and offers a more competent content in terms of language transmission (2016).

It is seen that the program also draws attention to cultural elements in parallel with the Turkish language teaching. "A person who knows the relationship between language, history and culture does not acquire language alone. Because it is history and culture that determines the spelling, sound, shape and meaning of every word in the language" (Kaplan, 2005: 153). The transfer of cultural values was also carried out implicitly in the program. Literary genres such as mani and rhyme in the curriculum

content; elements of language and culture were taken together with traditional practices such as spring cleaning, preparing a lavender sachet, selling boza, feasting, and spring cleaning. In this respect, it has been seen that the program contributes to the preservation and reproduction of Turkish culture as well as teaching Turkish.

Özdemir (2012) says, "All kinds of images, products, places, traditions, activities and art created by genes containing healthy codes are unique and valuable". In this research, it has been concluded that in the "Turkish My Home" program which is TRT Children's channel program and which reaches its audience through the television screen, in the context of contributing to the Turkish language and culture, and the source it feeds is a healthy and correct gene.

Children's television channels, which offer content for children in the teaching of Turkish language and culture, have important responsibilities in our century, where almost everything is going digital and the visual and screen frenzy is rising up. It is the right approach to increase the materials based on watching in order to preserve the language and convey the culture in line with the needs of the age. TRT Children's channel offers many options for such productions. In this regard, the task of the researchers is to evaluate such publications, in which language and culture are important, from different perspectives; to guide children, families with children and educators.